

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමට මගපෙන්වීමක්

මූලධර්ම කහ ව්‍යුත්තිගාලී තේමා

විකල්ත ජුතිජත්ති කේන්දුයේ ප්‍රකාශනයක්

ආන්ඩ්‍රුවුම ව්‍යවසායා ගොඩනගේලේ පටිපාරි

ආන්ඩ්‍රුවුම ව්‍යවසායා ගොඩ නැගීමට මගපෙන්වීමක

මූලධරම කහ එදිරිගාලී තේමා

නීතිඥ එස. ජ්. තුංවිජේවා

විකල්ප කුතිපත්‍ර සේවයෙහේ ක්‍රාන්කායනි

**ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා
ගොඩ නැගීමට මගපෙන්වීමක්**

ප්‍රථම මූල්‍යතාය : පෙබරවාරි 2016

ISBN : 978-955-4746-58-9

පරිගණක සැකකැස්ම : වාක්‍ය රු දු.අ. 011-2708377

මූල්‍යතාය : ග්ලෝබ්‍ල ක්‍රින්ටින් වර්ක්ස් දු.අ. 011-2329739

ප්‍රකාශනය : විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය යනු ස්වාධීන දේශපාලන පක්ෂවාදීන්වයෙන් තොර සංවිධානයක් වන අතර විය මූලික වගයෙන් රාජ්‍යකරණය සහ ගැටුම් හිරුකරණය හා සඩහා දැඩි ගැටුම් කෙරෙනි සිය අවධානය ගොමු කරයි. 1996 දී විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය පිහිටි වනු ලැබුයේ මහජන ප්‍රතිපත්තින් පිළිබඳව වූ කනිකාවත සඳහා සිවිල් සමාජයේ සඡිටි ලායකත්වය අත්‍යවශ්‍ය වන බවට හා විය ගෙනිමත් කළ දුනුව පවතින බවට වන දැඩි විශ්වාසය පෙරදැර කොට ගෙන ය. මහජන ප්‍රතිපත්තින් විවේචනයේමක විමර්ශනයට හාජත කරන, විකල්පයන් හඳුනා ගන්නා හා ඒවා ව්‍යාප්ති කරන පරිදේශන හා බලපෑම් නිර්මී වැඩසටහන් වෙනුවෙන් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය නැඕත් සිටී.

මූලික නය : 6/5, මෙයාර්ඩිස් පාර, කොළඹ 05.

දුරකථන : 011 2370803 / 4

යැක්ස් : 011 2370801 / 2

වෙබ් අඩවිය : www.cpalanka.org

ඊමේල් : info@cpalanka.org

පෙරවදන

ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීම සම්බන්ධයෙන් ලොව පුරා පැවැත්වූ පර්යේෂණයන්ගෙන් පසු ලියැවී ඇති පොත් පෙළකි.

“ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමට මගපෙන්වීමක්” මෙහි එන කරුණු අපේ රටට ද බෙහෙවින් පලදායක විය හැකි හෙයින් මෙසේ පරිවර්තනය විය.

චිස්. ජී. පු.විජේවා

09.02.2016

දෙවැනි පියවර

1. සාරාංශය

මෙහිදී විමසා බැලෙන්නේ, යම් මූලධර්මයන් ලකා සිටුවීම උදෙසා ආණ්ඩුතුම ව්‍යවස්ථා උපයෝගී කොටගත් විවිධ ආකාරයන් ගැනය. තවද එම මූලධර්ම සහ ව්‍යවස්ථාවන්ගේ අර්ථය සහ භාවිතය අතර සබඳතාවද විමසා බැලේ. මූලධර්ම වර්ධනය වන්නේ කෙසේදයි පරීක්ෂණ කරයි. එනම් සාකච්ඡා මගින් ඇතුළ ව්‍යවන්ද, නැත්තම් ව්‍යවස්ථා සැකැස්ම, අන්තර්ගතය හා ක්‍රියාත්මක කිරීම අසුරෙන් ඇති ව්‍යවක්ද යනුවෙනි. එසේම, ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති කෙරෙහි ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම මගින් මග පෙන්විය හැකි ආකාරය සහ සමහර අයිතිවාසිකම් හා නෙනික සැලසුම් කෙරෙහි සහාය වියහැකි ආකාරය ද සොයා බලයි. අවසාන වශයෙන් ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේදී පොදුවේ මතුවන එදිරිගාමී තේමා කිළයක් තෝරාගෙන පිරික්සයි. එවැනි එදිරිගාමී තේමා හයක් සොයාගෙන ඇත. ඒවා නම්: ප්‍රජාතන්ත්‍රිය පාලනය, නීතියේ ආධිපත්‍යය, විවිධත්ව කළමනාකරණය, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය, ආගම සහ අන්තර ජාතික නීතියට සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්ති, වෙයි. මෙම සංකල්ප ගැන ලුහුඩින් සාකච්ඡා කරන අතර, රට කුළ පවතින බලවේග හා ප්‍රවණතා ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම සහ ප්‍රතිපාදන එහි අර්ථයෙන් වෙනස් කළ හැකි

ආකාරය ද සොයා බැලේ. විවිධ ව්‍යවස්ථාවන්හි මූලධර්ම භා එහි ක්‍රියා පටිපාටි පිළිබඳව නිදරණ සැපැයෙන තමුත් ජ්‍යෙන් නිරදේශ නොවේ. ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන අය වෙනත් බොහෝ ව්‍යවස්ථා පරිගිලනය කළයුතු තමුත් අනුකරණය කළයුතු නොවේ. එක් රටකට ගැලපෙන ව්‍යවස්ථාවක් තවත් රටකට නොගැලපිය හැකි බැවිනි.

පුමුඛ අදහස්

ව්‍යවස්ථානුකුල මූලධර්ම වශයෙන් නිරුපනය වන්නේ යම් සඳාවාරසාරධර්මයන්ය. එය විවෙක විවෙත ලෙසද විවෙක අධිකරණ තීන්දු නිසා ව්‍යාගයෙන්ද දැක්වේ. ව්‍යවස්ථානුකුල මූලධර්ම පොදුවේ පිළිපැදිමට බැඳීමක් සහිත නීති රිති ලෙස හෝ හැකිතාක් දුරට අපේක්ෂිත සම්මතයන් ලෙස හෝ ඉදිරිපත් විය හැකිය. එහෙයින් එමගින් විවෙකව හෝ ව්‍යාග ලෙප දැක්වෙන ව්‍යවස්ථාව නම් නෙතික ලේඛනයකි. එය ලිඛිතය. සම්මත කරනු ඇත. අර්ථ නිරුපනය වේ. මූලධර්ම අනුව පිළිගනු ලබන්නායි.

මෙම කොටසින් ව්‍යවස්ථාවලින් වර්ධනයටු සහ සභාය ලැබු විවෙත මූලධර්ම ගැන සාකච්ඡා වේයි. කෙසේ වෙතත්, වෙනත් මූලයන්ගෙන් ප්‍රභාවය වූ සමාජයේ සාරධර්ම එනම් ආගමික හා සංස්කෘතික සම්මතයන්, අන්තර් ජාතික නීති ප්‍රමිතින්, ව්‍යවස්ථාවෙන් විවෙකව පිළිගැනුණු ත්‍යාම් නැතත්, ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී බලපෑ හැකිය.

කෙටුම්පත් කරන්නන් ව්‍යවස්ථා පෙළ යෙදුමෙහි ව්‍යවස්ථානුකුල මූලධර්ම අවධාරණය කළ හැකිය. එසේම එහි ප්‍රතිපාදනවල නිරමාණය හා අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය

නිසා යම් මූලධර්ම ව්‍යංගයෙන් හෝ විවෘතව ඇතිවිය හැකිය. ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැගීමේ ක්‍රියාවලියේ අතරතුර දේශපාලන තෝරාගැනීම් සහ කතිකාවන් මගින් ඉදිරිපත් වූ මූලධර්මයක් විවෘතව පිළිගත යුතුදිය තීරණය වෙයි.

බරපතල ගැටුම් අවස්ථාවන්හිදී, ප්‍රවණ්ඩිච්චවය, අවනීතිය සහ මානව අයිතිවාසිකම් උල්ලංසනයන්ට මූහුණුදින් පුද්ගලයන් හා කණ්ඩායම් සමග පොදු සාරධර්ම ගැන එකතා ඇති කර ගැනීම අහියෝගාත්මක විය හැකිය. සමහර සිදුවීම් වලදී, ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාත්මක කරන විට එමැදුරුව් වන පරිදි, කෙටුම්පත් කරන්නන් එසේ අදහස් තොකළත්, යම් ව්‍යවස්ථානුකුල මූලධර්ම අත්‍යවශ්‍ය බව ඉස්මතු විය හැකිය. තවද ව්‍යවස්ථාවේ පාදන හා බැඳීම් නිසාත්, වාරිතානුකුල පිළිගැනීම් නිසාත් ව්‍යවස්ථානුකුල මූලධර්ම උද්ගත විය හැකිය.

ව්‍යවස්ථානුකුල මූලධර්ම, හුවලේ බෙදාගත් ගුණධර්මවල ප්‍රකාශනයක් විය හැකිය. එවිට උග්‍ර හේද ඇති තැනකදී වුවද එම හේද කළමනාකරණය කරගත හැකිවනු ඇත. විශේෂිත ප්‍රතිපාදන කෙරෙහි එකතාව තැකිවිට ව්‍යවස්ථා ගොඩනග න්‍යන් පුළුල් වවන වලින් ප්‍රකාශිත සංකල්ප යෙදිය හැකිය. එමගින් විනිශ්චරුවරුන් හෝ පසුව පැනැවෙන නීති මගින් එය වර්ධනය කරනු ඇතැයි අපේක්ෂා කළහැකිය. නිදසුනක් ලෙස, සියලු පාර්ශ්වයන් සමානාත්මකාව කෙරෙහි කැපවීමට ප්‍රකාශ කළ හැකිය. එහෙත් එම සමානාත්මකාව ක්‍රියාත්මක කිරීමට යෙදුණු වවන යෙදුම් වලට එකග තොවිය හැකිය. කෙසේ වෙතත් ප්‍රතිපත්තිමය එකතාව

වුවද ඉතා සාර්ථකවීමේ ලකුණකි. ගැටුම් වලින් හානියට පත් රාජ්‍යයන්හි පොදු සාරධර්ම හා මූලධර්ම ගැන එකග නොවීම නිසා ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැබීම, එක්සත් කිරීමේ ක්‍රියාවලියකට වඩා භේද කිරීමේ සාධකයක් විය හැකිය.

බොහෝ ව්‍යවස්ථානුකුල මූලධර්ම, ව්‍යවස්ථා අනන්‍යතා තත්ත්වයට සම්බන්ධ වේ. බහු වාර්ගික, විවිධ ජාතික, බහු සංස්කෘතික, බහු ආගමික, අන්තර වාර්ගික, ජාති නොවන, ආදි වශයෙන් විවිධ රාජ්‍යයන්හි ව්‍යවස්ථාවල නියෝජනය විය හැකිය. මෙම දෙයුම් මගින් රාජ්‍යය සහ විවිධ කණ්ඩායම් අතර සබඳතාව පිළිබඳ අදහස් අවධාරණය වනු ඇත. ව්‍යවස්ථාවක ආයම කෙරෙහි සම්බන්ධයත්, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානතාව පිළිබඳව යොමුවන ආකාරයෙන් අනන්‍යතා ගැටුපු ඉස්මතුවේ.

2. ව්‍යවස්ථාගත මූලධර්මයන්ගේ තුමිකාව

සැම ව්‍යවස්ථාවකට මූලධර්ම ගණනාවක් අන්තර්ගතවේ. එමගින් එහ සම්මත පදනම සහ පරමාර්ථය විස්තර කැරෙන අතර ව්‍යවස්ථාව සමස්තයක් ලෙස වටහා ගැනීමට මග සැලැස්. මේ මූලධර්මවල ප්‍රහවය ඇත්තේ රටේ එළිභාසික අත්දැකීම්වලය. එසේම එයින් ජනතාව ගරුකරන සාරධර්ම පිළිබඳවේයි. මූලධර්ම වලින් අන්තර ජාතික හෝ කළාපීය සම්මතයන් දැක්විය හැකිය. ඒවා බැඳීම සහිත හෝ අභ්‍යලාපීය වශයෙන් විය හැකිය. අනෙකුත් ප්‍රතිපත්ති යොමුවන්නේ රාජ්‍යය මූහුණදෙන කාලීන ගැටුපුවලටය. ගැටුමේ සාමුහික අත්දැකීම අනුව සාමය ඇති කිරීමේ ආකාව ප්‍රතිඵලය වෙයි.

2.1 සාරධරම අන්තර්ගත කිරීම

සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යවස්ථාවක අඩංගු මූලධර්ම, ආණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම, රාජ්‍යයක අන්තර්ගතාව හා මතවාදය පිළිබඳුකරයි. ඒ නිසා ඉතාම පහළ මට්ටමේද වුවද, ඒය සංකේතාත්මක අන්තර්ගතයක් හෝ උපහාරයක් ලෙස දැක් වෙන්නේ යම් මතයක්, සාරධරමයක් හෝ ජ්වත්වීමේ ආකාරයක් කෙරෙහි සමාජයේ කැපවීම අනුවය. රේට සමානව මූලධර්ම අවධාරණය, අධ්‍යාපනික පරමාර්ථයක් ද ඉටුකරයි. ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවේ සහ ආණ්ඩුවේ පරමාර්ථ හා අරමුණු ගැන මහජනයාටත් ආණ්ඩුවේ ආයතනයන්ටත් එය දැනුම්දෙයි. බෙදා හදා ගැනෙන ගුණ දහම් වල සංකේතයක් හා ඒවා තැන්පත්ව තිබෙන දෙයක් වශයෙන් ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම එක්සත් හාවය පිළිබඳ හැඟීම ලබා දෙයි. තව දුරටත්, ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රමුඛතා පිළිබඳ පැහැදිලි ප්‍රකාශනයක් ලෙස ව්‍යවස්ථාව කෙරෙහි ජනතාවගේ කැපවීම හා විශ්වාසය ඇති කරන අතර එහි ක්‍රියාත්මකභාවයේ සාරථකත්වයට වැදගත් සාධකයක් වෙයි.

2.2. එකතා නිර්මාණය කිරීම

නොයෙක් ප්‍රතිච්‍රියා වුවමනාකම් ඇති විවිධත්ව සමාජයක් වුවත් එක්සත් කිරීමේ හැකියාවක් ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම වලට ඇති මහා ප්‍රතිච්‍රියා මධ්‍යයේ වුවද එකතාවකට පැමිණීමට ඉඩ සැලකේ. එහිදී වෙස්කම් සහිත කණ්ඩායම්, පොදු සාරධරම සහ අහිලාෂයන් අවධාරණය කිරීම අනුව සම මට්ටමකට පැමිණීමට ඉඩ තිබේ. මග පෙන්වීමට සාරධරම හාවිත කළහැකි අතර සාකච්ඡා පාලනය

කිරීමට යොදාගත හැකිය. යම් ආකාරගත වූ ආණ්ඩුකුමයකට නැඹුරුවේම නිසා සාකච්ඡා මේසයේ ඇතිවන ගැටලු ඉවතට ගත හැකිය. ඒ සමගම එම ප්‍රතිපත්තියට එරහි වන්නන්ගේ බලපෑම ද වැළැක්විය හැකිය. සමහර මූලධර්ම වලට කැපවීම දේශපාලන ඇතෙහිටිම බිඳ දුම්මේ උපකරණයක් වෙයි. ඒ අනුව ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත් ක්‍රියාවලිය ඉදිරියට ගෙන යා හැකිය. පුළුල් ප්‍රතිපත්තිවලට එකගතාව නිර්මාණය කළ හැකිනම්, පුළුල් ප්‍රතිපත්ති වලට එකගතාව නිර්මාණය කළහැකිනම්, විවිධ කණ්ඩායම් වලටද එය පෙළසීමේ හේතුවක් වනු ඇත. මෙබදු අවස්ථාවක් දකුණු අප්‍රිකාවේ දී ඇතිවිය. යම් ප්‍රතිපත්තිවලට එකගත්ම නිසා රට සම්බන්ධ පාර්ශ්වයන් යම් ආණ්ඩු කුමයකට ගිවිසුමක් ඇතිවුණා හා සමානවිය. සියලු පාර්ශ්වයන් ගිවිසුම කඩ තොකරන බවට සහතිකවී තිබේ. එකග වූ ප්‍රතිපත්ති නෙතික බැඳීමකින් පුක්ත වූ අතර අධිකරණයෙන් විසඳිය හැකිය.

සටහන 1. දකුණු අප්‍රිකාව : ව්‍යවස්ථා වර්ධනය සඳහා මග සැකසු මූලධර්ම

දකුණු අප්‍රිකාවේ ව්‍යවස්ථා සංවර්ධනයට සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමට ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම ඉවශ්‍ය අසාමාන්‍ය මෙහෙවරකි. ආරම්භක දේශපාලන කතිකාවලදී මූලික හා නෙතික බැඳීම සහිත මූලධර්ම 34 කට එකගතා ඇතිවිය. ඒ අතර, ඒකීය රාජ්‍යය, පොදු පුරවැසිභාවය, ජාතික හා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය, ව්‍යවස්ථාවේ අධිග්‍රෑශ්‍යත්වය ගැන එකගතාව තිබේ. මේ මූලධර්ම අතුරු ව්‍යවස්ථාවකට පදනම වූවා පමණක් නොව 1996 ව්‍යවස්ථා කතිකාවට සැලසුමක් ද කෙටුම්පතට අත්වැළක් ද විය 1996 ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාත්මක

වීමට පෙර, අතුරු ව්‍යවස්ථාවේ අවශ්‍යතාවක් වූයේ, ව්‍යවස්ථා අධිකරණය විසින් මූලික ප්‍රතිපත්ති 34ට ව්‍යවස්ථාව එකග වූ බව සහතික කළයුතුවිය. මෙම ප්‍රතිපත්ති මගින් බැඳුණු පොරොන්දුව ව්‍යවස්ථාවේ පැවැත්මට මෙම නෙතික ආරක්ෂාවන් වශයෙන් කොතරම් වැදගත් ද යනු පෙන්නුම් කරයි. එම අතුරු ව්‍යවස්ථාවේ දක්වුණු මූලධර්ම 34 නිසා 1996 ව්‍යවස්ථාව ගැන වැඩිදුර කතිකාව සීමාවිය.

දක්ණු අඩුකා ව්‍යවස්ථා අධිකරණය 1996 ව්‍යවස්ථාවේ මුල් කෙටුම්පත ප්‍රතිසේෂ්ප කළේය. ඒ මූලධර්ම 34 ප්‍රකාශ නොවීම නිසාය. එම කෙටුම් පතේ ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුවලට එකග වූ බලතල ප්‍රමාණය සඳහන්කොට නොතිබේ. කෙටුම්පත් අවස්ථාවේ දී සමහර දේපාලන පක්ෂ බලය විමධ්‍යගත කිරීම ගැන උගු ලෙස වාද විවාද වල යෙදිණ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පක්ෂය සහ ඉන්කා..... නිධනස් පක්ෂය විමධ්‍යගත බලය වැඩි කිරීමටද, බහුතර අඩුකා ජාතික සංගමය හෝ දුඩී ලෙස මධ්‍යගත කිරීමට ද අදහස් දක්වා තිබේ. 1996 මැයි මසදී ව්‍යවස්ථා අධිකරණයට ඉදිරිපත් කර තිබුණු කෙටුම් පතේ මධ්‍යගතභාවය දක්වා තිබේ. එය හෝ මතය විය. එහෙත් මූලධර්ම 34 අවධාරණය කර තිබුණේ “සාධාරණ ප්‍රාදේශීය ස්වජාලනයක” අවශ්‍යතාවය. ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුවල බලතල හා ක්‍රියාකාරකම් පසුව අඩු ලුහුඩු නොවිය යුතු බවට මූලදී එකගවී තිබේ. එහිදී හෝ ඉදිරිපත් කළ මධ්‍යගත කිරීම ව්‍යවස්ථා අධිකරණය නිෂ්ප්‍රහ කළේය. විමධ්‍යගත කළ යුතුය යනු සම්මත කිරීමෙන් බහුතර පාලනයෙන් නෙතික ආරක්ෂාව සැලසිණ.

එකගතතාවන්හි අන්තර්ගතය වශයෙන් යම් මූලධර්ම, පලදායී ආණ්ඩුවක් නිරමාණය කිරීමට පදනම සපයයි.

අධිකරණයට සහ ආණ්ඩු ක්‍රියාකාරීන්ට තීන්දු ගැනීමට මග පෙන්වීම මගින් ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම වැදගත් බලපෑමක් කරයි.

2.3 ව්‍යවස්ථාවේ අර්ථය නිවේදනය කිරීම

ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම, ආණ්ඩුවේ ආයතන සහ නිලධරයන්ට ද, විධායකයේ සහ ව්‍යවස්ථාදායකයේ උපාංග යන්ටද, තීන්දු ගැනීමේදී මග පෙන්වන අතර, අධිකරණයේ අර්ථ නිරුපත ගැන ද නිවේදනය කරයි. කිසිම ව්‍යවස්ථාවක් ස්වභාවයෙන් ම එය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී මතුවන සැම ගැටුමක් හා ගැටුවක් ගැන සවිස්තර නීති රීති දක්වන්නේ නැත. එහෙයින් විශේෂීත අවස්ථාවකදී, ව්‍යවස්ථාවකින් දුක්වෙන අභියෝගයන් හා අවශ්‍යතාවන් වතහා ගැනීමට පිහිට වන්නේ එහි පදනම්බූ මූලධර්මයන්ය. තවද, එහි බහු අර්ථවත් බව සහයම් නිශ්චිත දිගාවක් නොපෙන්වන හාඡා යෙදුම් සමහරවිට සිතා මතාම යෙදුණු අංග ලක්ෂණයේ වෙති. බොහෝවිට එම බහු අර්ථවත් බව යෙදෙන්නේ ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත්කරුවන් අතර යම් එකගතා ඇතිකරගත නොහැකි වූ විටය. යම් කරුණක් ගැන ව්‍යවස්ථාව නිශ්චිත අදහසක් නොදෙන විට පසුව තීන්දු ගන්නා අයට එම මූලධර්ම මත නිගමනයකට පැමිණීමට ඉඩ සැලැසේ.

ලිඛිත හෝ අලිඛිත මූලධර්ම, අධිකරණ වලට සහ ආණ්ඩුවලට කළීන් මුහුණ නොදුන් ගැටුවක් පැමිණීවිට හෙවත් රට ව්‍යවස්ථාවේ නිශ්චිත සඳහනක් නැතිවිට, යා යුතු දිසාව දක්වයි. මෙසේ ව්‍යවස්ථාවේ සඳහනක් නැති නිසා මූලධර්ම මගින් ගැටුව විසඳු අවස්ථාවකට නිදුසුනක්

ලැබෙන්නේ කැනඩාවෙති. එරට ශේෂ්‍යාධිකරණය, ක්විලොක් ප්‍රාන්තයට මධ්‍යම රජයෙන් වෙන්වීමට ඇති හැකියාව, ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම වලින් විසඳීය. වෙන්වීමේ අයිතියක් ගැන ව්‍යවස්ථාවේ කිසිවක් සඳහන් නැත. අධිකරණය ව්‍යවස්ථා අර්ථ නිරුපතනය කෙරෙමින්, එය අලිඛිත වුවත්, මූලික ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම හතරක් මතු කළේය. එනම්: ගෙඩරල් ක්‍රමය, ප්‍රජාතනත්ත්වාදය, නීතියේ ආධිපත්‍යය, සහ සුළුතරයන්ට දක්වෙන ගරුත්වය, යනුයි. අධිකරණය මෙසේ තීන්දු කළේය. “මූලධර්ම වල විස්තරාත්මක අර්ථ නිරුපතනයක් නැත. එහෙත් ගක්තිමත් නියාමක බලයක් අන්තර්ගතවේ ඇත. රට සියලු අධිකරණ සහ ආණ්ඩු බැඳී ඇත”. මෙම අර්ථ විග්‍රහය අනුව, ඒකපාක්ෂිව වෙන්වීම ව්‍යවස්ථානුකූල නොවුවද, මූලධර්ම අනුව ගෙඩරල් සහ ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන් කතිකාවක් මගින් ක්විලොක් ප්‍රාන්ත පුරවැසියන් ඒ ගැන ස්වාධීනව වෙන්වීම සඳහා ජන්දය පාවිච්චි කළ හැකි බව අධිකරණය සෞයාගති.

තවත් උදාහරණයක් ලැබෙන්නේ දකුණු අප්‍රිකා ශේෂ්‍යාධිකරණයේ සුපුකට තීන්දුවකිනි. එය මරණීය දැන්ව්‍යනය අහෝසි කිරීමේ තීන්දුවකි. මේ සඳහා “ලංඛන්වු යනු මනුෂ්‍යාගේ පැවැත්ම හා අන්තර සබඳතාව දක්වෙන මතයකි. එය රටේ දේශපාලන වර්ධනයට මග පෙන්වා ඇති අතර දේශපාලන සංවාද වලට සහාය වී ඇත. සංහිරියාව සහ සේවක සබඳතාව ද එමගින් වර්ධනය විය. ආණ්ඩුකුම ව්‍යවස්ථාවෙන් මරණීය අන්ව්‍යනය මූලික අයිතිවාසිකමක් උල්ලංසනයක්ද යනු නොකියුවුණු අවසන් වැකියක උඩන්වු සංකල්පය පිළිගන්නා බව සඳහන් විය. ඒ අනුව අධිකරණය තීන්දු කළේ ව්‍යවස්ථානුකූල නොවේ යනුවෙති.

එෂෙයින් අසිරි ගැටලු අවස්ථාවකදී, ව්‍යවස්ථාවේ අර්ථය වහා ගැන්මට මූලධර්ම පිහිටවන්නේය

3. ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම අන්තර්ගත කිරීම හා බලාත්මක කිරීම

ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම බොහෝවිට නියෝජනය කරන්නේ, ව්‍යවස්ථා ගොඩ නැගීමේ ස්ථියාවලියේහි නිරතවූ පාර්ශ්වයන් අතර ඇතිවන මැදුම් සම්මුතින්ය. උග් සංවාද සහ විවිධ ප්‍රතිචිරුද්ධ අදහස් පිළිගැනීමෙන් අර්ථාන්විතවූන්, විරස්ථායිවුන් ව්‍යවස්ථානුකූල මූලධර්ම නිරමාණය විය හැකිය.

මෙම මූලධර්ම ව්‍යවස්ථාවේ ආරම්භක ප්‍රතිපාදන වශයෙන් එහි අන්තර්ගත විය හැකිය. එසේත් නැත්තම් රාජ්‍යයේ මූලික පරමාර්ථ දක්වෙන මාර්ගෝපදේශ ප්‍රතිපත්ති වල හෝ පුර්විකාවෙහි සඳහන් විය හැකිය. තවද විවෘතව නැතත් පෙළ යෙදුමෙහි යටින් කියුවෙනවා විය හැකිය.

3.1 සමාරම්භක ප්‍රතිපාදන

ව්‍යවස්ථා ගණනාවකම සමහර ජේද කුපකොට තිබෙන්නේ ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්ම අවධාරණය කිරීමට ය. දකුණු අඩුකා ව්‍යවස්ථාවේ පළමු පරිවිෂේදයේම දක්වා ඇත්තේ සමාරම්භක ප්‍රතිපාදනයන් ය. (අමුණුම බලන්න) රාජ්‍යයේ පදනම් සාරධර්මය පහත සඳහන් කරුණු ගැන බැඳීම ද එයින් දක්වා ඇත. එනම්: මානව ගරුත්වය, සමානත්වය, මානව අයිතිවාසිකම් සහ තන්වැදැරුම් නිදහස,

නිර්වරුගේත්තම වාදය, ස්ථීපුරුෂ සමානත්වය, ව්‍යවස්ථාවේ අධිශ්‍රේෂ්‍යත්වය, සරවත්තන ජන්ද බලය, කාලීන මැතිවරණ, බහු පක්ෂීක කුමය සහිත ප්‍රජාතාන්ත්‍රික ආණ්ඩුවක් ආදී වශයෙනි. දකුණු ප්‍රාග්ධනවේ සියලු භාජාවන් කෙරෙහි මෙන්ම රාජ්‍ය භාජා කෙරෙහි ගරුත්වය අවධාරණය කර ඇත. තුරුකි ව්‍යවස්ථා වේද පූර්විකාවෙහි පොදු ප්‍රතිපත්ති දක්වා ඇත. එමගින් රාජ්‍යයේ ස්වභාවය සහ ගති ලක්ෂණ පෙන්වා ඇත. මූලික අරමුණු සහ යුතුකම් ගැනෙද, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සහ ගුහ සාධනය සහතික වන අතර සමාජය සහ පුද්ගලයාගේ සාමය හා තාප්තිය ගැන පොරොන්දුවෙයි.

3.2 පූර්විකා සටහන්

කෙටුම්පත් කරුවේ බොහෝ විට ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම එහි පූර්විකාවෙහි හෝ ඒ සඳහා වෙන් වූ පරිව්‍යේදයක පදනම් ප්‍රතිපත්ති වශයෙන් සඳහන් කරති. පූර්විකාවන්හි දක්වෙන්නේ ව්‍යවස්ථා පෙළ යෙදුමේ පරමාර්ථ සහ අභිලාසයන්ය. පිළිගත් සාරධර්ම, හරයයන් සහ ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් ඉතිහාසය පුරා වර්ධනය වූ ඒවා ලෙසය. මෙම පොරොන්දු හා ප්‍රතිපත්තිවලට නෙතික බලයක් දීමට කෙටුම්පත් කරන්නන් හෝ විනිසුරුවරුන් අදහස් නොකරනු ඇත. එහෙත් දේශපාලන ආයතනවලට හා තිලධරයන්ට එය පුළුල් නිරදේශ සලකුණක් ලෙස සැලකේ. එය බන්ධනීය නීතියක් ලෙස සාමාන්‍යයෙන් නොපිළිගැනේ. එසේ වූවද ව්‍යවස්ථාවේ අනෙක් ප්‍රතිපාදන වටහා ගැනීමට පූර්විකාවන් කෙරෙහි විනිසුරුවරුන් විශ්වාසය තබා ඇත. නිදුසුනක් ලෙස ඉන්දිය ව්‍යවස්ථාව අර්ථකථනය පිණිස එහි

පුරුවිකාව ගේෂ්යාධිකරණය විසින් යොමු කිරීමෙන් රට යම් නීතිමය බලයක් පවරා ඇත. කේසවනන්ද නඩුවේදී තේදීය ගේෂ්යාධිකරණය, ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේදී ව්‍යවස්ථාවේ පදනම් සැලැස්ම වෙනස් කිරීමට 368 ව්‍යවස්ථාවෙන් ඉඩ සලසා නැතැයි තීන්දු කළේය. එසේ තීන්දු කිරීමට පිහිට කොට ගැනුණේ පුරුවිකාවහි දැක්වෙන ප්‍රතිපත්ති වේ. ඒ අයුරින් සංශ්‍යා තෙතික බලයක් නැතත් පුරුවිකාවට ව්‍යවස්ථා අර්ථකථනය වර්ණවත් කළ හැකිය. තවද, පුරුවිකාව තෙතිකව ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි ව්‍යවද, අත්දැකීම් අනුව එය එස්ම නොවේ. පුරුවිකාව අර්ථාන්වීතව තීන්දු ගැනීමට මග පෙන්වන අතර ව්‍යවස්ථාවේ පරමාර්ථ වටහා ගැනීමටද බෙහෙවින් උපකාරී වේ.

3.3 නියාමක මූලධර්ම

රාජ්‍යයේ මූලික පරමාර්ථ ගැබේවූ නියාමක මූලධර්ම, ව්‍යවස්ථාවක වෙනමම කොටසක සඳහන් වේ. නියාමක මූලධර්ම ව්‍යවාදායක ප්‍රතිපත්ති සඳහා මගපෙන්වන අතර ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා ප්‍රබෝධකයක්ද වෙයි. ඒවාට ප්‍රාථ්‍යාපනය ව්‍යවස්ථාමය ගැටුළු කෙරෙහි බලපැමි කළ හැකිය. ඒ අතර සමාජ ආර්ථික සංවර්ධනය, හේද වූ කණ්ඩායම් ප්‍රතිසන්ධානගත කිරීම, රාජ්‍ය ආචාර ධර්ම, සංස්කෘතික සංවර්ධනය හෝ පාරිසරික ගැටුළු ආදිය වෙයි. නියාමක මූලධර්ම ඇත්තේ සමාජ ආර්ථික වර්ධනයට මග පෙන්වීමට මිස අනාගත ආණ්ඩු බැඳ තැබීමට නොවේ.

එසේම දේශපාලන බලය කෙරෙහි මග පෙන්වන සාධකයක් ලෙසද ක්‍රියාත්මක වේ. දේශපාලකයන්ට බලය

ලැබුණු කළේහි බල දේශපාලනය පන නගින්නේ මුවුන්ගේ 'ම විනාශය කැදවා ගැනීමෙනි. එම මූලධරම නීතියෙන් බල ගැන්වී තැකිව වුවද රට නීතිමය බලයක් තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ සහ ඉන්දියාවේ ගේෂ්‍රාධිකරණ විසින් නියාමක මූලධරමවල ව්‍යවස්ථානුකුල අර්ථයක් ඇතිව පිළිගෙන ඇත.

තෙතික බලය පෙන්වීම හා දේශපාලන තීන්දු කෙරෙහි බලපැමට අමතරව නියාමක මූලධරමවලට තවත් දේ කළ හැකිය. ආණ්ඩුවේ යුතුකම හා කාර්යභාරය ගන ජන්ද දායකයන් දැනුම්වත් කළ හැකිය. ඒ ආණ්ඩුවේ ප්‍රගතිය හා උත්සාහයන් මැන බැලීමේ ප්‍රමිතියක් විමෙනි. පසු කාලීනව විශේෂ නීති සම්මත කිරීමේදී අධාරකයක් විය හැකිය. මෙම ගතික ගක්තිය ඇති වන්නේ නියාමක මූලධරම වෙතින් සාමාන්‍ය ජනයාගේ ගුහ සාධනය සහ ආර්ථික සංවර්ධනය පිළිබඳවන විය. අනෙක් අතට නියාමක මූලධරම සාර්ථක නොවිය හැකි අවස්ථාද ඇත. දේශපාලනික වශයෙන් නියෝජනය නොවූ සහ කොන් වූ ජන කොටස්වලට නියාමක මූලධරම වල පිහිට ලැබීමට අවශ්‍ය දේශපාලන සභාය නොලැබිය හැකි නිසාය.

3.4 ව්‍යංග මූලධරම

අර්ථකථනයට අවශ්‍ය සියලු විධි නියමයන් ව්‍යවස්ථා පෙළෙහි අන්තර්ගත නොවිය හැකිය. එහෙත් එහි සමස්ථ ප්‍රතිපාදනයන්ගෙන් හෝ එහි නිර්මාණයෙන් යම් මූලධරම අනියමින් ප්‍රකාශ විය හැකිය. සමහර මූලධරම, අධිකරණ තීන්දු, විද්‍යුත්තන්ගේ පර්යේෂණ, සමාජ පිළිගැනීම් ආදිය නිසා රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය කෙරෙහි මහත් බලපැමක් කළ

හැකිය. එමගින් දේශපාලන ක්‍රියාකාරීන්ගේ සම්මුතින්, භාවිතයන් වෙනස් කළ හැකිය. එසේ උද්‍යතවන යම විධි නියමයන්ට නෙතික බලය ලැබිය හැකිවනු ඇත. සමහර විධි නියමයන් අධිකරණය විසින් පිළිගැනුණ විට ඒවා ව්‍යවස්ථා අර්ථකථනයන්ට ඇතුළත් වී අවසානයේ නෙතික බලයක් බවට පත්වනු ඇත. ඉහතින් සඳහන් වූ, කැනඩාවේ මේශ්යාධිකරණය ක්විබෙක් ප්‍රාන්තයේ වෙන්වීම පිළිබඳ අදහස ගැන ගත් තීන්දුව රේට උදාහරණයකි.

ව්‍යාජ මූලධර්ම අලිබිතය. ඒවා පුළුල් ලෙස පිළිගැනීමක් නැත. එහෙත් විනිසුරුවරුන් සහ ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරීන් පිළිගැනීමේ අවස්ථා ගැන විශ්වාසය තබනු ඇත. එහෙත් එම භාවිතය ගැටුපු සහගතය. ප්‍රජාතන්ත්‍රීය නොවන නිසාය. මෙසේ අලිබිත මූලධර්ම පසුව පැන නගින්නේ සම්මත කරගත් ව්‍යවස්ථාව කුමටද යන සැකය ඇතිවිය හැකිය. අනික් අතට අනාගත සිදුවීම් කල්තියා දැනගත නොහැකි හෙයින් අධිකරණයට තීන්දුවක් ගැනීමට ව්‍යාජ මූලධර්මවල පිහිට සෞයන්තර සිදු වේ. මෙය කෙටුම්පත් අවස්ථාවේ විසඳිය නොහැකි එහෙත් බලාපොරොත්තු විය යුතුය.

සටහන 2. ඉන්දිය ව්‍යවස්ථාවේ නියාමක මූලධර්ම

ඉන්දිය 1950 ව්‍යවස්ථාවේ 37න් ප්‍රකාශ කරන්නේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ නියාමක මූලධර්ම තිසිදු අධිකරණයකින් බලගැනීවිය නොහැකි බවය. එහෙත් එයින් සමාජ ආර්ථික මග පෙන්වීම් දැක්වෙයි. ආණ්ඩුව උත්සාහ ගෙන ලබාගත යුතු දේ මේයැයි සහතික නොකරයි. එය ආණ්ඩුවේ සංවර්ධන ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ සැලසුමකි. නෙතිකව බලාත්මක කළහැකි මූලික අයිතිවාසිකම් අර්ථකථනයේදී මෙම නියාමක මූලධර්ම

ශේෂ්‍යාධිකරණය යොදා ගන්නා නමුත්, ඒවා ක්‍රියාත්මක වන්නේ දේශපාලන රට්‍රණයක් වශයෙනි. එමගින් ජන්ද කොට්ඨාසයේ දේශපාලන නියෝජිතයන් වගකිව යුතු වැදගත් සාධකයක් බවට නිරමාණය කළ හැකිය. එම මූලධර්මවල මෙම කරුණු අන්තර්ගත විය හැකිය. එනම්, සාධාරන දේපල අයිතිය, ස්ථී පුරුෂභාවය හෝ වාර්ගික වෙනස්කම් තහනම, ස්වාධීන අධිකරනයැයික්, සමානුපාතික නියෝජනය සහ ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු බල ගැන්වීම ආදිය වේ.

අධ්‍යාපන ගටුපු සම්බන්ධයෙන් ඉන්දීය සමාජයට හා නීතියට මහත් බලපෑමක ඇති වූයේ නියාමක මූලධර්ම නිසාය. එවැනි එක මූලධර්මයක් වූයේ වයස 14ට අඩු ලමයින්ට අධ්‍යාපනය අනිවාරය බව සහතික විය යුතුය යනුයි. උන්නි ක්‍රිජ්‍යන් එ. ආන්දා ප්‍රමේණ් ප්‍රාන්ත රාජ්‍යය නඩුවේදී ගේෂ්‍යාධිකරණය නියාමක මූලධර්ම දක්වමින් කිවේ, වයස 14 දක්වා නිධහස් අධ්‍යාපනයට බලාත්මක කළ හැකි අයිතිවාසිකමක් ලමයින්ට ඇති බවය. එම තීන්දුවෙන් පසුව පුරවැසි සංවිධාන, අධ්‍යාපනය මූලික අයිතිවාසිකමක් කරන ලෙසට බලපෑම් කළේය. 2001 දී මවුනු ජය ගත්හ. ආණ්ඩුව අධ්‍යාපනය මූලික අයිතිවාසිකමක් කෙරෙමින් ව්‍යවස්ථා සංගේධනයක් සම්මත කළේය. ඉහත නිද්‍යාන් වලින් පැහැදිලි වන්නේ ප්‍රතිපත්ති හා මූලධර්ම මගින් නීතිය වෙනස් කළ හැකි බවය. ඒ දේශපාලන හා තෙතතික ක්‍රියාමාර්ග වලිනි.

4. විශිෂ්ට තේමා ගවේෂණය

ව්‍යවස්ථාමය මූලධර්මවල පරමාර්ථය සහ ස්වභාවය සෞයා බැලීමට අමතරව මේ කොටසේදී ව්‍යවස්ථා

නිතර යොමුවන ගැටලු කීපයක් ගැන වීමසා බැලේ. ඒ අනුව ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම සහ වෙනත් ප්‍රතිපාදන වශයෙන් සම්බන්ධවන එදිරිගාමී තේමා කීපයක් වීමරණය වෙයි. එම තේමා මෙසේය:

ප්‍රජාතන්ත්‍රිය ආණ්ඩුකරණය, නීතියේ ආධිපත්‍යය, විවිධත්වය, සමාජ ලිංගිකත්වය, ආගම සහ අන්තරජාතික නීතිය යනාදියයි. එහිදී කරුණු දෙකක් පදනම් කර ගැනේ. ව්‍යවස්ථා ගොඩ තහිමී ක්‍රියාවලියේදී මධ්‍යම ආණ්ඩුවට හෝ විශේෂ රුපයේ ආයතනවලට බලය මධ්‍යගත කරනවාද, වීමධ්‍යගත කරනවාද යනු පළමු වැන්නය. දෙවැන්න නම්: ව්‍යවස්ථා මූලධර්ම සැලසුම් කිරීමේදී නෙතික යාන්ත්‍රණය භාවිත කරනවාද නැත්තම් දේශපාලන වගවීම බලගැන්වීමට යොමුවෙනවාද? යනුවෙනි.

4.1 ප්‍රජාතන්ත්‍රිය ආණ්ඩුකරණය

මේ සඳහා වූ එකගතාවක් සැම නවීන ව්‍යවස්ථාවකම ඇත. ජනතා ස්වේච්ඡාත්වය පිළිබඳ මූලධර්මය හෙවත් ජනතාවගේ පාලනය යනු ආණ්ඩුවේ බල ප්‍රහවය සහ එම බල භාවිතයේ වලංගුතාව බව පිළිගැනේ. බොහෝ ව්‍යවස්ථාවන්හි මෙම මූලධර්මයට අති එකගතාව සංස්ක්‍ර ලෙසම ප්‍රකාශ වේ. 1993 රුසියානු ව්‍යවස්ථාවේ මෙසේ දැක්වේ. ‘රුසියානු ගොඩරේෂනයේ බලය දරා සිටින්නා සහ බලයේ උල්පත වන්නේ විවිධ ජනික ජනතාවය’. මෙම ප්‍රතිපාදනයෙන්, රාජ්‍ය කුළ පවතින විවිධත්වයන්, ආණ්ඩුවේ බල ප්‍රහවයන් පිළිගැනේ. වෙනත් ව්‍යවස්ථාවන්හි ප්‍රජාතන්ත්‍රිය ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ කැපවීම ගැබේ වන්නේ

කුමවේද සහ සැලපුම් තුළය. එනම්, ව්‍යවස්ථාගත කරනු ලබන සංජ්‍ය ප්‍රජාතන්ත්‍රීය යාන්ත්‍රණයන් හෝ නියෝජනාත්මක මැතිවරණ කුම මගිනි. කෙටුම්පත්කරුවන් විසින් සර්වබල ජන්ද බලය සහතික කරන වගන්තියක් ඇතුළත් කිරීම මගින් ජනතාවගේ ස්වේරීත්වය පිළිගැනීමට ලක් කළ හකිය. එසේ නැත්තම් නීත්‍යනුකූල ආණ්ඩුව විසින් මහජනයාගේ කැමත්ත ගරුකළ පුතුයයි වගන්තියක් යෙදිය හැකිය. නිදුසුනක් ලෙස, නැගෙනහිර විමෝර ව්‍යවස්ථාවේ 7න් සර්වබල ජන්ද බලය සහතික කොට ඇති අතර බහු පාක්ශික කුමය පිළිගෙන ඇත.

ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ආණ්ඩුකුම සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථාමය එකගතා නිසා විවිධ ආණ්ඩු විධි කුම පහළ විය හැකිය. සමහර ව්‍යවස්ථාවන්හි ප්‍රජාතන්ත්‍රීය ආණ්ඩුකරණය අන්තර්ගත වන්නේ ගෙවිරෝගන හෙවත් ප්‍රාදේශීය ආයතනවලට බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ ස්වරුපයෙනි. තවත් ඒවාහි එය පිළිඳිවූ වන්නේ තෝරාගත් ව්‍යවස්ථා සඟාවක් හෝ විධායක සඟාවක වශයෙනි. එවිට එය ඒකීය කුමයක් වේ. ජාතික මට්ටමේ බලය කැටී කිරීමේ ප්‍රවණතාවක් පවතින විට ව්‍යවස්ථා කෙටුම්පත් කරුවන් එය විශේෂීත ආයතන මගින් සිදු කරනු ඇත. බලය කැටී කිරීමේ කුමයට කැමති අය තීරණ ගැනීම සඳහා බලවත් ව්‍යවස්ථාදායකයක් සහ විධායකයක් නිර්මාණයට සඟාය දෙනු ඇත.

එම ආයතන විසින් රටේ හමුදාව සහ ස්වජාවික සම්පත්ද පාලනය කිරීම සිදු වේ. ඊට විකල්ප වශයෙන් කෙටුම්පත් කරුවන් විසින් බලය පළාත් හා ප්‍රාදේශීය ආයතන වලට බෙදීයන ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් කළ හැකිය. එවිට අධ්‍යාපන හා

පෙලිස් කාර්යයන්හිදී පලාත් හා ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු ගෙවරල් ආණ්ඩුව සමග ස්වාධීනව හෝ එකාබද්ධව තීරණ ගැනීම කළ හැකිය. බලය විසරණය කිරීම සඳහා ජාතික මට්ටමේ විවිධ ආයතනවලට බලය බෙදා හැරිය යුතු වේ. බලතල බෙදීම යනුවෙන් හැදින්වෙන්නේ එයයි. ව්‍යවස්ථාවෙන් පලාත් හා ප්‍රාදේශීය ආයතන වලට බලය වෙන්කාට දක්වා තැතත් යහපත් බලතල බෙදීමක් ඇතිවිට ආණ්ඩුවේ එක් බලසම්පන්න ආයතනයක් පිළිබිඳු නොවේ.

ප්‍රජාතන්ත්‍රිය ආණ්ඩුකරණයට එලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක වීමට නම් තෙතික හා දේශපාලන රැකවරණයන් අවශ්‍යය. දේශපාලන රැකවරණය යනු නීති පැනවීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වගකීම පැවරෙන නියෝජිතයන් තෝරා ගැනීමට කාලීන මැතිවරණ පැවැත්වීමය. නියෝජිතයන්ගේ සහ ජන්ද කොට්ඨාසවල වුවමනාකම් කළමණාකරණය කිරීමට අනාගතයේ බලය පිරිහෙතියි යන බිය එතිනාසිකව එලදායක වී ඇත. එහයින් සාධාරණ මැතිවරණ, ජනමතය මෙන්ම ආණ්ඩු බලය මෙල්ල කිරීම යන දෙකම පිළිබිඳු කරයි. සමහර ව්‍යවස්ථා මගින්, දේශපාලන වශයෙන් තෝරා ගැනුණු නිළධරයන් සහ ආයතනවලට ආණ්ඩුවේ බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අභිමතය පැවරී ඇත. එහිදී සිදුවන වැරදි නිවැරදි කිරීමට මැතිවරණ කොට්ඨාසය කෙරෙහි විශ්වාසය තබා ඇත. සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙන්ද දේශපාලන රැකවරණයන් සැලැස්. එනම්, යම් ප්‍රතිපත්තිමය ගැටුපූ නිරාකරණයට ජනමත විවාරණයට ඉඩ සලසා ඇත.

එසේ වුවද එකාකාර දේශපාලන ප්‍රවේශයන් හි දුර්වලතාද පවතින බව ඉතිහාසය පෙන්වා දෙයි. දේශපාලන තුළන හා

සංචරණ කුම කෙරෙහි පමණක් නැඹුරු වූ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය මගින් විශේෂ බලවතුන් බිජි කළ හැකිය. එනම්, යම් ව්‍යවස්ථා, හමුදාව, විදේශ ආණ්ඩු හෝ දේශපාලන පුද්ගලයන් ආදියයි. ජන්දායකයන් සහ ඔවුන්ගේ තියෙශීතයන් කෙරෙහි ඉමහත් බලපැමි ඇති කරමින් මහජන් ප්‍රතිපත්තිය ඔවුන්ට විකෘති කළ හැකිය. එවැනි බලපැමි සීම කිරීමේ අවස්ථා ඇත්තේ ස්වාධීන සංවිධානවල අධික්ෂණයටයි. තවද බහුතරයේ ජන්දයෙන් සුළුතරයේ ව්‍යවමනාකම් යටපත් කළ හැකිය. මෙම බහුතර නැමියාවට මුහුණදිය හැකිකේ අයිතිවාසිකම් සහතික කරන තෙතික ප්‍රතිකර්මයන් හා ආණ්ඩුවේ බලය සීමා කිරීමෙන් හා බලතල පවරා දීම මගිනි. තෙතික ආරක්ෂණයන්හි අන්තර්ගතවන්නේ අධිකරණයෙන් බල ගැන්විය හැකි ප්‍රතිපාදනයන්ය. එවා ආණ්ඩුවේ බලතල වෙන් කිරීම, සීමා කිරීම ඇතුළුව පුද්ගල අයිතිවාසිකම් උල්ලංසනයන්ට එරෙහිවය.

4. 2 නීතියේ ආධිපත්‍යයට සම්බන්ධ මූලධර්ම

නවීන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයන්හි ව්‍යවස්ථා මගින් පිළිගැනුණු මූලධර්මයක් වන්නේ නීතියේ ආධිපත්‍යය සි. එයින් විධාන කරන්නේ කටර ආකාරයේ නීතියක් අනුව ව්‍යවද ආණ්ඩුවේ තීරණ හා ක්‍රියාවන්ට මග පෙන්වීමට ලිඛිත නීති සූබෝධ හා නමුදිලි විය යුතු බවය. තවද ආණ්ඩුව මෙම හැම දෙනා කෙරෙහි සාධාරණ ලෙසද ස්ථීරසාර ලෙස ද භාවිත කළ යුතුය. රීට ආණ්ඩුවේ නිලධරයන් ද ඇතුළත් වන අතර හැම කෙනකුවම නීතිය බලගැන්වීමත් යුත්තිය ලබා ගැනීමත් පහසුවිය යුතුය. එහෙයින් වගකීමට බැඳීමක්

තිබිය යුතුය. ඒ සඳහා, සමාජය ද, දේශපාලන, ආර්ථික වශයෙන් ආණ්ඩුවද විනාශ කළහැකි දේශපාලන දූෂිත හාවය සහ බලය අනිසි ලෙස හාවිතය ගැන සෝදිසියෙන් සිටීම ද අවශ්‍යය.

හුදු ත්‍යායික නොවූ, පොදු පිළිගැනීමට ලක්ෂු නීතියේ ආධිපත්‍යය පිළිබඳ සංකල්පයෙන් යුත්තිමය හරයක් එකතුවෙයි. එයෙන් නීතිය මෙසේ විය යුතුයයි කිමට අමතරව එය කාවත් පහසුවෙන් ලබාගත හැකිවීමට නම් නීතියේ ආධිපත්‍යය සඳහා සාධාරණ අධිකරණයක් තිබීම අවශ්‍ය වේ. නීතියට අවනතවීමට හා වලංගු ලෙස පැනවීමටත් වඩා දෙයක් නීතියේ ආධිපත්‍යය අදහස් කරයි. ඒ තුළ සමානත්වය සහ මානව අයිතිවාසිකම් ක්‍රියාත්මක විය යුතු අතර විවිධ ජනකොටස් අසාධාරණ ලෙප වෙනස්කම් වලට ගොදුරු නොවිය යුතුය.

බොහෝ ආ.කු. ව්‍යවස්ථාවන් හි නීතියේ ආධිපත්‍යය පිළිබඳ මූලධර්මයට වගකීම ප්‍රකාශිතවම සඳහන්වේ. ව්‍යවස්ථා මගින් මේ මූලධර්මය වෙනත් ආකාර වලින් ද වර්ධනය කළහැකිය. මූලික වශයෙන් පැහැදිලිව වටහා ගත හැකි තෙනතික සැලැස්මක් තිබිය යුතුය. ව්‍යවස්ථාමය අධිශ්‍රේෂ්‍යත්වය පිළිබඳ නියාමය, අධිකරණ විමර්ශනය, ස්වාධී අධික්ෂණ ආයතන එම සැලැස්මට පිවිවහලක් විය හැකිය. ව්‍යවස්ථානුකුල වගකීම සහතික කිරීම ද මූලික වේයි. උදාහරණයක් ලෙප, රුවන්ඩාවේ ආ.කු. ව්‍යවස්ථාව පූර්විකාවෙන්ද, වෙනම ප්‍රතිපාදනයකින්ද, ව්‍යවස්ථාවේ අධිශ්‍රේෂ්‍යත්වය පිළිගෙන ඇත. ර්ට පටහැනි නීතියක් වුවහොත් එය බල රැහිත වේ. තායිලන්ත ව්‍යවස්ථාවේ

ර්ට සමාන ප්‍රතිපාදනයක් ඇත. නීතියේ ආධිපත්‍යය මගින්, නෙතික සැලසුම්, තුළන හා සංවරණ කුම, සහ අයිතිවාසිකම් සහතික කිරීම් මැන බැලේ.

සංශෝධනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය අසිරු බවට පත් කිරීමෙන් ව්‍යවස්ථා මගින් මූලික ප්‍රතිපත්ති හා සාරධර්ම ආරක්ෂාවේ. සාමාන්‍ය නීතියක් පැනවීමට වඩා සංශෝධනය අමාරු දෙයක් කිරීමෙන් මූලික නීතිය හඳුසියේ වෙනස් කිරීම වළකී. බසිලයේ ව්‍යවස්ථාවෙහිද, සංශෝධනය සඳහා සුපිරි බහුතරයක් අවශ්‍යවේ. තවත් සමහර ව්‍යවස්ථා විලින් සමහර ප්‍රතිපත්ති සහ සාරධර්ම සංශෝධනය කිරීම තහනම් කිරීමෙන් එවා සහතික කොට තිබේ. ජර්මානු ව්‍යවස්ථාවෙන් එසේ මූලධර්ම ගණනාවක් ව්‍යවස්ථාවෙන් ආරක්ෂා කර තිබේ. එ අතර මානව අයිතිවාසිකම්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, බලතල වෙන් කිරීමද ඇතුළත් වේ. නීතියේ ආධිපත්‍යයට මූලධර්ම ආරක්ෂා කිරීම අවශ්‍ය නොවේ. එහෙත් එය ආරක්ෂා වන බව තහවුරු වීමට මාරුගයක් වශයෙන් ව්‍යවස්ථාවේ අන්තර්ගත විය යුතුය. වඩා පරිපූරණ ව්‍යවස්ථාවන්හි විස්තර සඳහන්වන බැවින් සංශෝධන ක්‍රියාවලිය සීමා නොකරන අතර එය කාලය සමග වර්ධනය වේ.

අධිකරණය නීතියේ ආධිපත්‍යයේ ආරක්ෂකයා වශයෙන් ක්‍රියා කරයි. එ නීසා නීතියේ ආධිපත්‍යයේ පැවැත්මට ස්වාධීන හා නීසි ක්‍රියාකාරීත්වය සහිත අධිකරණය පූර්ව අවශ්‍යතාවකි. එසේම ර්ට සාධාරණ තබු විභාගයක් සහ පහසු ප්‍රවේශයක් තිබිය යුතුය. ව්‍යවස්ථා විමර්ශනය සහ අධිකරණ ක්‍රියා පටිපාටි මගින් ආණ්ඩුවේ අනෙක් ආයතන නීතියේ ආධිපත්‍යය පිළිපැදිමට බලකරනු ඇත.

දුෂ්ජණයට එරෙහිව සටන් කිරීමට ද නීතියේ ආධිපත්‍යය බෙහෙවින් උනන්දුවේ. ආණ්ඩුවේ ආයතනවල විවෘතභාවය වර්ධනය වීමත්, සිවිල් සංඝිතාන ක්‍රියාකාරීත්වයත් නිසා දුෂ්ජණය බෙහෙවින් පාලනය වේ. රජයේ ආයතන වල තුළන හා සංවර්ණ කුම මගින් ද රජයේ ආයතන එකිනොකා නිරික්ෂණය කළ හැකිය.

4.3 විවිධත්වය සම්බන්ධ මූලධර්ම

පශ්චාත් ගැටුම් පසුබිමකදී, විවිධත්වය එකලස් කිරීම සහ අන්තර්ජාල පිළිබඳ විශේෂ සංකල්පයක් වර්ධනය කිරීම කෙරෙහි ව්‍යවස්ථාව යොමුවේම අවශ්‍යවේ. මෙම විවිධත්ව හැැනනයතා සංකල්ප විශේෂයෙන් වැදගත් වන්නේ වාර්ගික හා ආගමික බෙදීම් ඇතිවිටය. එහෙත් විවිධත්වය කෙරෙහි සහ ව්‍යවස්ථාවේ අන්තර්ගතයත් ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරීත්වයත් පිළිබඳ සංකල්ප විශේෂයෙන් බලපාන්නේ කෙසේද යන කරුණ ගැන ව්‍යවස්ථාවන්හි එකතුතා නොපවති.

විවිධත්වය හඳුනාගෙන පිළිගන්නා සාරධර්ම වර්ධනය කිරීමේ එක් ප්‍රමේණයක් ඇත. එහෙත් එය රාජ්‍යයට විධාන කිරීමේ තීරණාත්මක සාධකයක් ලෙප නොගැනේ. මෙහිදී අන්තර්ජාල මත යම් කොටස් බලගැනීවේමට වඩා එකස්ත්හාවය ගොඩ නැගීම කෙරෙහි අවධාරණය වෙයි. මෙම සාරධර්ම මගින් මතුකොට දැක්වෙන්නේ, බෙදීම් පවත්වා ගන්නවාට වඩා බෙදා හදා ගැනුණු අන්තර්ජාල මගින් ආණ්ඩුවලට යම් වෙනස්කම් පාලනය කළහැකි බවය. එම දැක්ම අනුව අදහසක් ගොඩ නැගී ඇත. එනම්, පහත්කොට නොසැලකීමේ ප්‍රතිපත්තිය කෙරෙහි විශ්චාසය තබා විවිධ කණ්ඩායම් අතර සමානත්වය පවත්වා ගැනීමය.

විශේෂයෙන්ම බලය කැටීකර ගැන්මේ තත්ත්වයක් පවතින විටය. මක්නිසාදී, එහදී සුළුතරයන්ට සහ කොන්ඩු කොටස්වලට බලය සීමාවන නිසාය. විවිධත්වය පිළිබඳ මේ සංකල්පය උදෙසා තිරසාර නෙතික ආරක්ෂණයන් අවශ්‍ය වනු ඇත. ප්‍රබල අයිතිවාසිකම් පනතක්, අධික්ෂණ යාන්ත්‍රණයක් සහ අධිකරණ විමර්ශනය මගින් එම ආරක්ෂණය සැපැළිය හැකිය.

මෙම පරාසයෙහි අනෙක් පැත්තෙන් විවිධත්වය පිළිගැනීම පමණක් නොව, කණ්ඩායම් අනන්‍යතා පදනම් කොට යම් අයිතිවාසිකම් හා බලතල පැවරීමේ සාසාදර්ම සමුහයක්ද ඇත. එම විධි නියමයන්ගෙන් ප්‍රකාශ වන්නේ බලය කැටී කිරීමට වඩා බලය බෙදා ගැනීමය. ඒ නිසා පළාත් වලට වැඩි බලතල සැපැදේ. කැනඩාවේ, ජාතිකත්වය පදනම් කරගත් බලතල බෙදීමක් හාවිත කළේය. ඒ අනුව පළාත්වලට අසම්මිතික බලය විමධ්‍යගත කිරීමක් සිදුවිය. අසම්මිතික බලය විමධ්‍යගත කිරීම මගින් විවිධ පළාත් ආණ්ඩුවලට විවිධ මට්ටමේ බලතල පැවරී ඇත. එහෙයින් සියලු ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු සමාන බලතල හාවිත කරන්නේ නැත. රට හේතුව වන්නේ, ඒ ඒ පළාත් ආණ්ඩු වලට වෙස් වූ අවශ්‍යතා තිබේය. කැනඩාවේ ක්විබෙක් ප්‍රාන්තයේ ජාතික ව්‍යාපාරය නිසා සුවිශේෂ ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිපාදන මගින් බලය විමධ්‍යගතවීමක් අනෙක් ප්‍රාන්ත වලට එසේ පැවරී නැත.

අනන්‍යතා පදනම් මත බලය බෙදා හදා ගැනීමේ විශේෂ ප්‍රතිපාදන ක්‍රියාත්මක වේ. බොස්නියාවේ, සහ හර්ම්ගොවීනාහි ආ.කු. ව්‍යවස්ථාව අනුව, ජනාධිපති දුරයට තිදෙනෙක් තෝරාපත්කර ගැනෙති. බොස්නියානු, සහ සර්බි ජාතිකයන් වශයෙනි. මාරුවෙන් මාරුවට මුළුනු

සහාපති ඩුරයට පත් වෙති. මෙම ව්‍යවස්ථා සැලසුම් මගින් කණ්ඩායම් අනන්‍යතාව අනුව දේශපාලන සහභාගිත්වය සහතික කරනු ඇත. වෙනත් රටවල බහු හාඡා ප්‍රතිපත්ති, සමානුපාතික නියෝජනය, සුළුතරයන්ට වෙනම ආසන පංගුවක් යෙදී ඇත. පකිස්ථාන් ව්‍යවස්ථාව අනුව ජාතික සහාවේ ආසන 10ක් මුස්ලිම් නොවන අයට වෙන්කාට ඇත.

බහුවිධ රාජ්‍ය සංකල්පය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථා ගොඩනගන්නන් තෙතික හා දේශපාලන ආරක්ෂණයන් යොදා තිබේ. දේශපාලන බලගැනීම් උදෙසා නීතිමය බැඳීමෙන් තොර නියාමක මූලධර්ම යෙදේ. පසුව පැනැවෙන නීති මගින් හෝ පරිපාලන තීන්දු මගින් මෙම ප්‍රතිපාදනවල අර්ථ පැහැදිලි කරනු ඇත. බලය බෙදීම; අයිතිවාසිකම් සහතික කිරීම, අධ්‍යාපනය මගින් සුළුතර හාඡා ආරක්ෂා කිරීම ආදිය ඊට නිදරණ වේ. නොපැහැදිලි ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිපාදන උදෙසා දේශපාලන සහාය අවශ්‍යවන බව ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැන්නන සිතා බැලිය යුතුය. අධිකරණ තීන්දු හෝ දේශපාලන බලකිරීම් මගින් එහි අර්ථය පැහැදිලි කරනු ඇත. ඉරාක ව්‍යවස්ථාවේ 125 අනුව, පරිපාලන, දේශපාලන සංස්කෘතික සහ අධ්‍යාපනික අයිතිවාසිකම් සහතික කොට ඇත. කුරුකි, වැල්බියන්, ඇසිරියන් සහ අනෙක් සියලු මැතිවරණ පුදේශයන්ගේ ය. එම ප්‍රතිපාදන වල විස්තර තැනිවීම නිසා දේශපාලන ක්‍රියාකාරීන්ට සහ පසුව පනවන නීතිවලට එය යථාර්ථයක් බවට පැමිණවීමේ වගකීම පැවරී ඇත. ඒ ගැන වැඩිදුර නීති පැනවීමක් හෝ අධිකරණ මැදිහත්වීමක් තැනිව එම ව්‍යවස්ථා වටහා ගැනීම හා හාවිතය පිළිබඳ ගැටු ඇතිවේ.

නෙතික ආරක්ෂණයේ ස්වභාවය වන්නේ අධිකරණ බලගැන්වීම හෝ ස්වාධීන අධික්ෂණයයි. විමධ්‍යගත විමෙන් හෝ වෙනත් ආකාරයකින් බලය බෙදී යාවේදී දේශපාලන බලය ඉක්මවා යාමට ය. සමහර ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු ස්වයං පාලනය භාවිත කළත්, ව්‍යවස්ථාවෙන්, සියලු රාජ්‍ය ආයතන විවිධත්වයට ගරු කිරීම අවශ්‍ය බව දැක්වේ. එහිදී සමානත්වය සහතික විය යුතුය. එසේ කිරීමට අසමත් වුවහොත් නෙතික ප්‍රතිඵල වලට මූහුණ දීමට සිදුවනු ඇත.

සටහන 3 විවිධත්වය කෙරෙහි යොමුවීම : බොලිවියාවේ බහුවිධ - ජාතික රාජ්‍යය

දකුණු ඇමරිකාවේ වැඩිම ආදිවාසී ජන ගහනයක් ඇති රටවූ බොලිවියාවේ 2006 දී, ර්වෝ මොරාලේස් නම් ප්‍රථම ආදිවාසී ජනාධිපති තෝරා පත්කර ගැනීණ. මහුව වැඩි ජනතා සහයයක් ලැබුණේ රටපුරා ආදිවාසී ජනතා ව්‍යාපාරයක් ගොඩනැගීම තිසාය. එහි තෝමාව වූයේ ආදිවාසී ජනතාවගේ අයිතිවාසිකම් සහ ව්‍යවස්ථාව නැවත ලිවීමය. බුරය භාරගැනීමේ දී මහු දේශපාලන වෙනස්කම් කිපයක් ප්‍රකාශයට පත් කළේය. ආදිවාසී ජනකොටස් අතර බලතල බෙදාහදා ගැනීම එකකි. 2009 ව්‍යවස්ථාවේ රාජ්‍යයේ ස්වභාවය බහුවිධ ජාතික වන බව අවධාරණය විය. එයින් බොලිවියාවේ විවිධත්වයේ වැදගත්කම ප්‍රකාශවේ. එය ව්‍යවස්ථා පුර්විකාවේ සඳහන් වූ මූලධර්මයකි. එහි බොලිවියාවේ විවිධ සම්භවයන් සහ ආදිවාසී සංස්කෘතීන්, එනම් ඉඩම් භා දේශ සීමාවන්ට ඇති සම්බන්ධතා ගැන සඳහන්වේ.

ව්‍යවස්ථාව වැඩි දුරටත් යොමුවේ ඇත්තේ එක්සත් රාජ්‍යක් තුළ විවිධත්ව ගැටලුව කෙරෙහිය. අසමානත්වයේ සහ උග්‍ර නියෝජනයේ ඉතිහාසයකට මූහුණපාමින් කෙටුම්පත් කළවුන් ආ.තු. ව්‍යවස්ථාවට ආදිවාසී ජනතාව බලගත්වන ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් කොට ඇත. එසේ මවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් සහතික කෙරෙමින් “ජාතින්ගේ ගම්බද ස්වදේශීක ආදිවාසීන්ගේ අයිතිවාසිකම් යනුවෙන් වෙනම පරිවර්ત්තයක් දක්වා ඇත. ඊට අමතරව, ආදිවාසීන්ගේ භාෂාවන් නිල වශයෙන් පිළිගනිමින් ව්‍යවස්ථාවේන හොමික ස්වපාලන අයිතිවාසිකම් ද සහතික කර ඇත. එහිදී ප්‍රාදේශීය අධිකාරීවලට විශේෂීත බලතල පැවරෙන්නේ ජාතික හා ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුවලට සමගම් හා බොඳා ගැනුණු විෂයයන් සමගය. සාම්ප්‍රදායිකව උග්‍ර නියෝජනයක් සහිතව සිටි ප්‍රාදේශීය හා වාර්ගික පාලන ආයතන වලවට බොලීවියාවේ මෙම බලය බොඳා හදා ගැනීම අතිශය වැදගත් කරුණකි.

4.4 සමාජ ලිංගිකත්වය (Gender) සම්බන්ධ මූලධර්ම

ව්‍යවස්ථා ගොඩ නාගන්නන් අනිවාර්යයෙන් යොමුවිය යුතු කරුණකි, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය සහ ස්ත්‍රී අයිතිවාසිකම්. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය පොදුවේ ප්‍රකාශවුවද, ව්‍යවස්ථාවන්හි ඒ පිළිබඳ වගකීම විවිධ ආකාර ගතී. සමහර ව්‍යවස්ථාවල පහත්කොට නොසැලැකීම දුඩී ලෙස අවධාරණය වේ. තවත් ව්‍යවස්ථාවන්හි, ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය සහතික කෙරෙමින් ස්ථාවර ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් වේ. මෙම සමානත්වයේ නීතිවල ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් වෙනම දේශපාලන ආයතන බිජිවන්නේ බලගැන්වීමේ ක්‍රමද සහිතව ය. මෙසේ සෘසුව

හෝ වතුව ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය ගැන සඳහාන් කිරීමට අමතරව යම් ව්‍යවස්ථාවන්හි එය මානව අයිතිවාසිකම් වගන්ති ලෙස සඳහන් වේ. එනම්, පොදු සමානත්වය, පුරුෂීය භාවය සහ භාෂා අයිතිවාසිකම් වගයෙන් ව්‍යවස්ථාවේ දැක්වේ.

4.4.1. ව්‍යවස්ථාමය භාෂාව

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය පිළිබඳ මූලධර්මය කාවැදුදීමට අවශ්‍ය ආසන්න සහ සරල ක්‍රමය වන්නේ ව්‍යවස්ථාවේ භාෂාව සමාජ ලංගිකත්ව වචන වලින් නිදහස්වීමයි. එම වචන භාවිතයෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය කෙරෙහි ඇති කැපවීම පිළිබැඳු කරයි, පුරුෂ මූලික භාෂාව පෙන්වන්නේ පුරුෂාධිපත්‍යයයි. එය ව්‍යවස්ථාවන් හි සහ අනෙක් තිල තේලෙන වල පොදුවේ දක්නට ලැබෙන්නකි. ව්‍යවස්ථාවන්හි පුද්ගලයන් හැඳින්වීමට බොහෝවිට දෙදෙන්නේ ‘මහු’ වැනි සර්ව නාම පදයන් ය. ව්‍යවස්ථාව පුරාම යෙදෙන්නේ පුරුෂ භාෂාවය (ඉංග්‍රීසියෙන් mankind, founding fathers යනු යෙදේ. සිංහලෙන් ‘ආරම්භක’ ‘සාමාජිකයන්’ යනුවෙන් පමණක් යෙදේ) පුරුෂවාවේ පදයන් ස්ත්‍රීවාවේ පදය ද අදහස් කරන බව සමහරු සිතති. එහෙත් එසේ යෙදී මෙන් ස්ත්‍රී භාවිතය යටපත් වේ. එහෙයින් නවීන ව්‍යවස්ථාවන්හි ‘මහු’ හෝ ‘ඇ’ වෙනුවට ‘පුද්ගලයා’ යන්න භාවිත වේ. මෙසේ ස්ත්‍රී වාවී භා පුරුෂ වාවී වෙනුවට පොදු වචන යෙදීම ගැන උදාහරණ වන්නේ. ගිරි, දකුණු අඩුකාව, ස්විච්සර්ලන්ත සහ උගන්ඩා ව්‍යවස්ථාවන් ය.

4.4.2 සමාන අයිතිවාසිකම්

සමාන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ප්‍රතිපාදන වලින් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය සඳහා ද අවස්ථාව සැලසේ බොහෝ ව්‍යවස්ථාවන්හි සමාන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සඳහන් වුවද, එහි ස්ත්‍රී සමානත්වය ගැන වෙනම සඳහන් නොවේ. තවත් සමහර ව්‍යවස්ථාවන්හි කුටුම්බ අයිතිවාසිකම් සහ කමිකරු අයිතිවාසිකම් ඇතුළත ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය සලකා ඇත. ස්විචරලන්ත ව්‍යවස්ථාවේ. “ජාතිය, උපත, ස්ත්‍රී පුරුෂ හාවය, ජීවන රටාව අනුව වෙනස් කොට සැලකීම තහනම් බව සඳහන් ය. එම වගන්තියේම ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය යළි දැක්වේ. නීතිය අනුව පවුල්, අධ්‍යාපනයේ, වැඩපල් අයිතිවාසිකම් නීතිය අනුව පවුල්, අධ්‍යාපනයේ, වැඩ පල් අයිතිවාසිකම් සමානවේ. තවද ස්ත්‍රීන්ට හා පුරුෂයන්ට සමාන සේවයට සමාන වැටුප් සහතික කර ඇත.” තවත් ආකාරයක සඳහනක් නම් ස්ත්‍රී සමානත්වය විශේෂයෙන් දක්වීම සහ රජයට විශේෂ ත්‍රියා කිරීමට බලකර තිබේ. එනම් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය ඇති කිරීම සහ වෙනස්කොට සැලකීම තුරන් කිරීම ය. පැරුණවේ ව්‍යවස්ථාවේ, මෙම සමානත්වය යථාර්ථයක් බවට පත් කිරීමට සැහෙන යාන්ත්‍රණයන් ගොඩනැගිය යුතු බවත්, ජාතික ජීවිතයේ අවශ්‍ය සැම අංශයකටම ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය වැඩි දියුණු කළ යුතු බවත් ය.

4.4.3 නියෝජනය කිරීම

ව්‍යවස්ථා වලින වැදගත් කොට සැලකෙන ප්‍රධාන කරුණක් වන්නේ දේශපාලනයේ සමාන සහභාගිත්වය සහ

නියෝජනය සි. නීති සාධන ආයතන මෙන්ම අනෙකුත් ආණ්ඩුවේ ආයතන වලට ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය සහතික කිරීමට සමහර ව්‍යවස්ථා වලින් පංගු ක්‍රමය හඳුන්වා ඇත. තවත් අවස්ථාවන්හි ව්‍යවස්ථා දායක ආයතන වල ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය සඳහා නිශ්චිත ආසන ගණනක් වෙන් කරනු ඇත. නේපාලයේ අතුරු ව්‍යවස්ථාව තැනීමේ ව්‍යවස්ථා සහාවේ කෙටුම්පත් කම්ට්‍රුවෙන් තුනෙන් පංගුවක් ස්ත්‍රීන් විය යුතු බවට පිළි ගැනිණ. රුවන්ඩාවේ ව්‍යවස්ථාව අනුව, ව්‍යවස්ථා දායකයේ ආසන 80 න් 24ක්ද, සෙනෑරි සහාවේ සියයට 30ක්ද ස්ත්‍රීන්ට වෙන්කාට තිබේ. මැතදී සමහර රටවල වෙන් කළ පංගුව ඉක්මවූ ස්ත්‍රී නියෝජනයන් ඇතිවිය. මෙම පංගු ක්‍රමය නීතිගත කළ පසු රුවන්ඩා පාර්ලිමේන්තුවේ ස්ත්‍රී නියෝජනය සියයට 56.3ක් විය. එය ලෝකයේ පාර්ලිමේන්තු වලින් වැඩිම ස්ත්‍රී නියෝජනය සි.

වෙනත් ආකාරයක ව්‍යවස්ථාමය පංගු බෙදීමක් ඇත. එනම් යම් නිශ්චිත ස්ත්‍රීන් සංඛ්‍යාවක් මැතිවරණ අපේක්ෂක ලැයිස්තු වලට ඇතුළත් කිරීමය. දේශපාලන පක්ෂ විසින් ස්ත්‍රී නියෝජනය තම ලැයිස්තුවේ පහළට ම දුම්ම වැළැක්වීමට පක්ෂ ලැයිස්තුවට ඇතුළත් කළයුතු ප්‍රමාණය ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වෙයි. ආර්ථන්වීනාව ර්ට නිදුසුනාකී. ව්‍යවස්ථාදායකයෝ බැහැරව පවා සමානත්වය සහතික වීමට පංගු ක්‍රමය යොදා ඇත. පකිස්ථාන් ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුවලට නිශ්චිත ස්ත්‍රී නියෝජනයක් නියම කර ඇත. රාජ්‍ය පරිපාලනයේ තින්දු ගැනීමේ තනතුරු සඳහා ස්ත්‍රී නියෝජනයක් කොළඹ්‍යානු ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වේ.

ඡන්දය දීම, සමාජ ආරක්ෂණය සහ වැඩ කිරීම සම්බන්ධයෙනි. එමගින්, ස්ත්‍රීන්ගේ ලිංගික හා දරුවන් බිජිකිරීම සම්බන්ධ අයිතිවාසිකම්, දේපල හිමිකම්, ගෘහ අයිතිවාසිකම් ද තහවුරු විය. තවද මාධ්‍යයන්හි ලිංගිකත්ව ප්‍රවාරණය, ස්ත්‍රීන් පහසුවෙන් අනතුරට ගොදුරුවන කොටසක් ලෙස සැලකීම ව්‍යවස්ථාවෙන් තහනම් විය. ගරහනින්, ගෘහ සේවයේ හිංසනය, දුරියන් හා ස්ත්‍රීන් ලිංගික හිංසනයට ලක් කිරීම ගැන ද ප්‍රතිපාදන ඇතුළු විය. වැදගත් කරුණක් ඇතේ. ස්ත්‍රී පුරුෂ සියලු දෙනා වෙනුවට පුරුෂ වාචී පද යෙදීම වෙනස් කොට සැලකීමේ ආරම්භයක් බව එම ව්‍යවස්ථාව පිළිගෙන ඇතේ. විවිධ ලිංගික අනන්‍යතා ලක්ෂණ ව්‍යවස්ථාවෙන් හඳුනාගැනීමෙන් පසු ඒවාට විසඳුම සෙවීම මගින් ස්ත්‍රී අයිතිවාසිකම් සහතික වීමක් සිදුවේ. එයින් එලදාය ලෙස නීති ක්‍රියාත්මක කිරීමත් මානව අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමත් සිදුවේ.

45 ආ. ක්‍ර. ව්‍යවස්ථාව සහ ආගම

යම් පුද්ගලයන් කණ්ඩායම හා පූර්ණ සමාජයන් සිය අනන්‍යතා හැඩ ගස්වා ගන්නේ ආගමික විශ්වාසයන් අනුවය. යම් නීති ක්‍රම වර්ධනය වීමට පදනම වැළැනේ ආගම්වල ඉතිහාසය සමග ය. ආගම හා සමාජය අතර පවතින ගැඹුරු ලිහිය නොහැකි සබඳතාව නිසා ව්‍යවස්ථා ගොඩ තැබීමටද සහාය විය හැකි ය. එහෙත් පශ්චාත් ගැලුම් සමාජයන්හි ආගමික විශ්වාසය නිසා ගැලුම් මතු විය හැකි නිසා ව්‍යවස්ථා

ගොඩ නැගීමේදී එම තත්ත්වය විසඳීම කෙරෙහි යොමු විය යුතු ය.

ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නේ, ආගම ව්‍යවස්ථානුකූල කිරීම විවිධ මාර්ග යොදා ඇත. සමහර ව්‍යවස්ථාවන් හි බොහෝ ආගම් ගැන සඳහන් වෙයි. සමහර ආගමික ඉගැන්වීම ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළු කොට ඇති අතර ආගමික මතවාද නීතියට සහය කරගෙන ඇත. එසේ නැත්තම් ව්‍යවස්ථාවන්හි සරල ලෙස ආගමික නිදහස දාරණය කර ඇත. විවිධ ආගමික විශ්වාස හෝ ආගමික ගැටුම් පවතින විට ව්‍යවස්ථා ගොඩ නගන්නන් සියලුම ආගමිකයන්ට සාමකාමීව එක්ව සිරිය හැකි ක්‍රමවේද ව්‍යවස්ථාවට හඳුන්වා දෙනු ඇත.

ආගමට සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථා ප්‍රතිපාදන වලින් පිළිබඳ වන්නේ එම රටේ ඉතිහාසය සංස්කෘතිය, සිරිත් විරිත් හා ඇදහිලි ක්‍රමයන් ය. එවිට ඒවායින් ආගම ව්‍යවස්ථාව සහ ව්‍යවස්ථාමය නීති ආදිය එකට සම්බන්ධ වෙයි. විවිධ ආකාර වලින් ආගම ව්‍යවස්ථාවට සම්බන්ධ වෙනත් සැලකිය යුතු වන්නේ ව්‍යවස්ථා නීතිය ආගම කෙරෙහි බැඳීමක් ඇතිකර ගැනීම ගැන ය. ආගම කෙතරම් දුරට නීතිය කෙරෙහි බලපෑමක් ඇති කරන්නේ ද යනු අදාළ ප්‍රශ්නය වෙයි. සමහර ව්‍යවස්ථාවක් විශේෂ ආගමකට බෙහෙවින් සම්පූර්ණ විය හැකි ය. කෙසේ වෙනත් ව්‍යවස්ථාවක බොහෝ ආගම් ගැන සඳහන් විය හැකිය, නැත්තම් ආගම ගැන නිහඹ විය හැකි ය. ආගම සහ රජය අතර වෙන් කිරීමේ ඉරක් ඇද තිබිය හැකිය.

ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවලියෙහි එක් පැත්තක එක් ආගමක් මූල්‍යනින්ම ප්‍රධාන කොට සලකන ව්‍යවස්ථා ඇත.

තවත් සමහර ව්‍යවස්ථාවන්හි අනෙක් ආගම් වලට ඉහළින් එක් ආගමක් වැදගත් කොට සැලකේ. තවත් සමහර ව්‍යවස්ථාවන්හි එක් රාජ්‍ය ආගමක් සඳහන් වේ. කොස්ටාරිකා ව්‍යවස්ථාව අනුව රෝමානු කතෝලික ආගම රාජ්‍ය ආගම වේ. එසේ පවතින රටවල වුව ද ආණ්ඩුව කෙරෙහි ආණ්ඩුවේ බලපෑම වෙනස් ය. රටේ නීති ක්‍රමය විශේෂ ආගමික ශික්ෂාවන්ට අවනත විය යුතු බව සමහර ව්‍යවස්ථාවල පවතී. ඉරානයේ ව්‍යවස්ථාව අනුව ආණ්ඩුවේ ක්‍රියා කාරකම් එහි ආගමික සංවිධාන සමග පැවැත්විය යුතු ය. තවත් රටවල රාජ්‍ය ආගම නීති ක්‍රමයේ පදනම ලෙස පිළිගැනෙන අතර, ආණ්ඩුතුම ව්‍යවස්ථාව බලය ලබා ගන්නේ ආගමික නීතියෙන් නිදහස් ලෙසය. ඉරාකය උදාහරණයකි. තවත් රටවල රාජ්‍යාගම සංකේතාත්මක ය. එතිනාසික හෝ ආගමික නායකයන් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය කෙරෙහි එතරම් බලපෑමක් නොවනු ඇත. ඉන්ද්‍රියාසියාවේ ආගම ගණනාවක් පිළිගෙන ඇතත් එක් ආගමක්වත් අනිකක් අහිඛාවා නොයයි.

ව්‍යවස්ථා ගණනාවකම රාජ්‍යාගමක් දෙක්වේ. ප්‍රංශයේ කිසිම ආගමක් අවධාරණය නොකැරෙයි. එහි පැහැදිලිවම නීති ක්‍රමයෙන් සහ පොදු ජන ජීවිතයෙන් ආගම වෙන් කොට දක්වා ඇත. ව්‍යවස්ථාවන් ආගමික නිදහස සහතික කොට ඇතත් එය පොදුගලික කරුණක් ලෙස ඇත් කොට ඇත. නීති ක්‍රමය, ආගමේ බලපෑමෙන් නිදහස් කිරීමට සලසා ඇත. ආගම පොදුගලික කරුණක් ලෙස පොදු ජීවිතයෙන් වෙන්ව සැලකේ. පොදුගලික ආගමික විශ්වාසයන් නිසා පොදු ජීවිතයට ගැටුවක් ඇතිවූ විට එය අධිකරණයෙන් විසඳාගත යුතු ය.

රාජ්‍ය හා ආගම අතර සබඳතාව පිහිටුවේමේ වැදගත් පැතිකඩ්ක් වන්නේ ඇදහිමේ නිදහස සහතික කිරීමය. ආ. කු. ව්‍යවස්ථා වලින් ආගම රාජ්‍ය ආගමක් වශයෙන් පිළිගැනුණන් තැබත්, එහි මූලධර්ම හා නීති ආගමික ඉගැන්වීම් වලින් ලබා ගත් ඒවා ය. ඒ අතර ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාවන් කෙරෙහි ආගමේ බලපෑම දැඩි ලෙස සීමා වෙයි. එසේම ප්‍රධානත්තුවාදී ව්‍යවස්ථා වලින් ආගමික නිදහස අයිතිවාසිකමක් ලෙස සහතික කරනු ඇත. ඇදහිමේ නිදහස අන්තර් ජාතික ලෙසම, මූලික මානව අයිතිවාසිකමක් ලෙස පිළිගැනේ. එය 1966 සිවේල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර් ජාතික සම්මුතියෙන් I C C P R ආරක්ෂා කිරීමට ප්‍රතිඵා දී ඇත. ආගම කෙරෙහි රාජ්‍යයේ ඇති සබඳතාව නිසා, ඇදහිමේ නිදහස සහ ආගමික හාවිතය සඳහා ඇති අයිතිවාසිකමට හානියක් සිදුවිය යුතු තැත. එසේම එමගින් වෙනත් ඇදහිලි ඇති අය වෙනස් කමකට ගොදුරු කිරීම මෙන්ම ආගමක් හා නොඅදහන්නන්ටත් වෙනසක් නොසිදු විය යුතු ය.

සටහන 5. ආගමික වශයෙන් බෙදුණු රටක් එක්සත් කිරීම : ඉන්ද්‍රියාවේ පංචිල ප්‍රතිපත්තිය.

1945 ඉන්ද්‍රියා ආ. කු. ව්‍යවස්ථා පුරුවකාවෙහි පංචිල ප්‍රතිපත්තිය සඳහන් වන්නේ, ඉන්ද්‍රියා නීතියේ පදනම වූ රාජ්‍ය දරුණුනය ලෙස ය. එම ප්‍රතිපත්තිය කෙටුම් පතට ඇතුළත් කිරීමෙන් ජනාධිපති සුකරණෝ අදහස් කළේ ඉන්ද්‍රියාවේ

එකිනෙකට වෙනස් දුපත් එකම රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් යටතට ගෙන ඒම සහ ඉස්ලාමය හා රාජ්‍ය අතර සබඳතාව දක්වා තීන්දුවකට පැමිණීමය. එම පංචිල ප්‍රතිපත්තිය මෙසේය. (1) එකම දෙවියන් වහන්සේ කෙනෙකි. (2) යුක්ති සහගත සහ දිශ්ට සම්පන්න වූ මනුෂ්‍යත්වය. (3) ඉන්දුනීසියාවේ එක්සත් හාවය. (4) ප්‍රජාතනත්ත්වාදය. (5) සමාජ සාධාරණත්වය. මෙම ප්‍රතිපත්ති වලින් ඉනිදුනීසියාවේ එක්සත් හාවය වර්ධනය කරන්නේ, එහි විවිධත්වය පිළිගැනීමෙනි. මෙම ප්‍රතිපත්ති වල ආරම්භය තරමක් ඇත වුවද මැත ආ. කු. ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයකට (1999-2002) එය ඇතුළත් කළේ එහි මහතන උපදේශක සහාවයි. රීට හේතුව වූයේ, පංචිල ප්‍රතිපත්තිය, සම්ප්‍රදායේ හා ජාතික සම්ගියේ සංකේතය වූ බැවිනි.

4.6 අන්තර් ජාතික නීතිය හා සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්ති.

නැවීන ව්‍යවස්ථාවන් දියුණු කිරීමට අවශ්‍යවන බොහෝ මූලධර්ම අන්තර් ජාතික නීතිය විසින් සපයා ඇත. ලෙස්ක ජනතාව අතර සුජාත හාවය ලබා ගැනීමට, ප්‍රමුකතම අන්තර් ජාතික නීතිය වූ මුලික මානව අධිතිවාසිකම් සැම ව්‍යවස්ථාවක් විසින්ම පිළිපැදිය යුතු ය. කෙසේ වෙතත් අන්තර් ජාතික පිළිගැනීම ලබා ගැනීමට සපුරාලිය යුතු අවම අවශ්‍යතා වෙනුවට අන්තර් ජාතික නීතිය හා අන්තර් ජාතික සබඳතා පැවැත්වීමට විවිධ ව්‍යවස්ථා විවිධ මට්ටම දක්වා ඇත.

සම්හර ව්‍යවස්ථාවන්හි අන්තර් ජාතික බැඳීම් සංප්‍රවම නීති පද්ධතියේ කොටසක් බවට පත්කර ඇත. නැගෙනහිර

විමෝරය රට තිද්සුනකි. රජයේ නිල ප්‍රකාශණයක් මෙම පසු රජයේ බලධාරීන් අනුමැතිය හා අපරානුමතිය දීම සමග, අන්තර් ජාතික ගිවිසුම්, රටේ ගිවිසුමක් සේ බලාත්මක වේ. අන්තර් ජාතික බැඳීම් පිළිබඳ මේ සංකල්පය, ඒකත්ව ක්‍රමය (monism) යනුවෙන් හැඳින්වෙන අතර, අන්තර් ජාතික නීතිය, දේශීය නීතියට ඉහළින් ක්‍රියාත්මක වන බවද අදහස් විය හැකි ය. චෙක් සමූහාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ මෙසේ සඳහන් වේ. “ගිවිසුම් නීති පද්ධතියේම කොටසකි. එසේම අන්තර් ජාතක ගිවිසුම් ප්‍රතිපාදන දේශීය නීතියට පටහැනි වුවද ක්‍රියාත්මක විය යුතු ය. හංගේරියානු ව්‍යවස්ථාවේ අන්තර් ජාතික බැඳීම් විවාත ලෙසම පිළිගෙන ඇතත් එය දේශීය නීතියට ඉහළින් තොපිලිගැනී. ඒ වෙනුවට, අන්තර් ජාතික නීතිය සමග සමහන් විය යුතු බව දක්වයි. තවද හංගේරියානු ව්‍යවස්ථා අධිකරණය මෙවැනි තීන්දුවක් දී ඇත. ව්‍යවස්ථාව සහ දේශීය නීතිය අර්ථ කළනය කළ යුත්තේ අන්තර් ජාතික නීතිය බලාත්මක වන පරිදි ය. ”ඡරමනියේ ව්‍යවස්ථාව අනුව, අන්තර් ජාතික වාරිතු නීතිය, දේශීය නීතියට ඉහළින් ක්‍රියාත්මක විය යුතු ය. එහෙත් ගිවිසුම් බැඳීම්, දේශීය නීතිය ලෙස සැලකිය යුතුය. ඒ දෙක අතර ගැටුමක් ඇතිව් විට අවසානයට පැනැතුළු නීතිය බලාත්මක වේ.

මිට විකල්ප වශයෙන් වෙනත් ව්‍යවස්ථාවන්හි ද්විත්ව ක්‍රමය (Dualism) නම් සංකල්පය හාවිතවේ. අන්තර් ජාතික බැඳීම් පනතක් මගින් දේශීය නීතියට ඇතුළු කළ යුතු ය. (ශ්‍රී ලංකාවේද එය එසේ විය යුතුයයි නැඩු තීන්දුවකින් ප්‍රකාශ විය.) එම බැඳීම ඉටු කිරීමට නම් එය දේශීය නීතියක් වී තිබිය යුතු ය. එය ව්‍යවස්ථාදායකයේ කාර්යයකි. කෙසේ වෙතත් අන්තර් ජාතික නීතිය අනුව ගිවිසුමකින් රටක් බැඳේ.

සභන 6. දේශීය මට්ටමින් අන්තර ජාතික නීතිය පවතින ගැටී.

<p>එකත්ව ක්‍රමය (monism) යනු අන්තර ජාතික නීතිය සහ දේශීය නීතිය එකම නීති ක්‍රමයක් ලෙස හාවිතාවීම ය.</p> <p>★ බලාත්මක වීම සඳහා අන්තර ජාතික නීතිය දේශීය නීතියට අන්තරගත කළ යුතු තැන.</p> <p>★ ගිවිසුමක් මගින් අන්තර ජාතික නීතිය සහතික කිරීමෙන් දේශීය නීති ක්‍රමයට ඇතුළත් වේ.</p> <p>★ පිළිගත් අන්තර ජාතික නීතිය අනුව විනිශ්චරුවරුන්ට තීන්දු දිය හැකි අතර පුරවැසියන්ට තඩු කටයුතු ආරම්භ කළ හැකි ය.</p> <p>★ එකත්ව ක්‍රමය හාවිතාවන රටවල අන්තර ජාතික නීතිය දේශීය නීතියට වඩා ප්‍රමුණත්වය ගනී.</p> <p>★ සමහර රටවල සහතික කළ ගිවිසුමක් දේශීය නීතිය හා සමතැන් ගනී. අන්තිමට පැනවු නීතිය බලාත්මක වේ.</p>	<p>★ ද්විත්ව ක්‍රමය (Dualism) යනු අන්තර ජාතික හා දේශීය නීති දෙක වෙන වෙනම පැවතීම ය.</p> <p>★ ජාතික මට්ටමින් බලාත්මක වීමට ගෙවෙන නීතියට අන්තරගත කළයුතු තැන.</p> <p>★ සහතික කිරීමෙන් පමණක් ජාතික මට්ටමෙන් ක්‍රියාත්මක වීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. ඒ සඳහා අන්තර ජාතික නීතිය දේශීය නීතියක් ලෙස සම්මත කළ යුතු ය.</p> <p>★ අන්තර ජාතික නීතිය කෙළින්ම නොව ඒ අනුව පැනවී ඇති දේශීය නීතිය අනුව තඩු යාම හෝ තඩු විසඳීම කළ හැකි ය.</p> <p>★ දේශීය නීතිය ගිවිසුම් බැඳීම් සමග ගැවෙන අවස්ථාවක දේශීය නීතිය මූල් තැන ගනී. එවිට අන්තර ජාතික නීතිය උල්ලාගනාය වීමට ද ඉඩ තිබේ.</p>
---	--

බොහෝ ආණ්ඩුතුම ව්‍යවස්ථාවන්හි, ගිවිසුම් සහතික කිරීමේ සහ බලගැනීවීමේ ක්‍රමවේද දක්වා ඇත. වෙනත් ව්‍යවස්ථාවන්හි අන්තර් ජාතික ප්‍රයුජ්‍යෙහි අන්තර්ගත කොට තිබේ. විශේෂයෙන් මානව අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධ ගිවිසුම් ය. ආණ්ඩුවල ක්‍රියා කාරීත්වය උදෙසා නීති පදනම සැකසු ආදර්ශ ප්‍රයුජ්‍යෙන් ය. සමහර ව්‍යවස්ථාවන්හි විශේෂ ගිවිසුම් ගැන සඳහන් වන අතර .තවත් ව්‍යවස්ථාවන්හි, එම ප්‍රයුජ්‍යෙන් රටේ නීති බවට පත්කර ඇත. නිකරගුවා ව්‍යවස්ථාව, අයිතිවාසිකම් ප්‍රයුජ්‍යෙහි, 1948 මානව අයිතිවාසිකම් විශ්ව ප්‍රකාශනය අයිතිවාසිකම් හා යුතුකම් සම්බන්ධ ඇමරිකන් ප්‍රකාශනය දේශීය නීතියට ඇතුළත් කර තිබේ. ඊට සමානව සහාවේ ආ.කු. ව්‍යවස්ථාවේ, සියලු අන්තර් ජාතික ප්‍රයුජ්‍යෙහි, ප්‍රකාශන හා ගිවිසුම්වල අන්තර්ගතයන්ට ගරු කළ යුතු බව දැක් වේ. කැමරැන්හි ව්‍යවස්ථාව දක්වන්නේ, මානව අයිතිවාසිකම් ප්‍රකාශනය, එක්සත් ජාතින්ගේ ප්‍රයුජ්‍යෙනිය, මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අප්‍රිකානු ප්‍රයුජ්‍යෙනිය සඳහන් කරන මූලික නන් වැදැරුම් නිදහස ආදිය පිළිපැදිය යුතු බව ය.

සම්මුතිවලට එලැණිම වැනි අන්තර් ජාතික සබඳතාවල ද මූලික බලය ඇත්තේ ජාතික විධායකයට ය. එහෙත් යම් ව්‍යවස්ථාවන් අනුව සම්මුතිවලට පැමිණීමේදී ව්‍යවස්ථා දායකයේ අනුමැතියත් අධිකරණයේ මැදිහත්වීමත් අවශ්‍ය වෙයි. ජාතික විධායකයේ අනිමතය හාවිත කිරීමේ සීමාවන් ඇත. එනම් අනිවාර්ය හා වෛකළුපිත ජනමත විවාරණයන් ය. එමගින් අන්තර්ජාතක සබඳතා ගැන තීන්දු ගැනීම සිදුවේ. යුරෝපා සංගමයට බැඳීම එවැනි අවස්ථාවකි.

ආණ්ඩුවේ බලය විමධ්‍යගත කරන සැලසුමක දී අන්තර් ජාතික සබඳතා රට අන්තර්ගත කිරීම හෝ යම් ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු මගින් පාලනයක් ඇති කිරීම සිදුවිය හැකි ය. සමහර අවස්ථාවල දී ප්‍රාදේශීය පාලන අධිකාරිවලට අන්තර් ජාතික ගිවෙෂුම් වලට එළඹීමේ නිදහස පැවරේ. ආර්ථේන්ටිනා ව්‍යවස්ථාව අනුව, විදේශ ප්‍රතිපත්තියට සහ දේශීය නීතියට බල නොපාන අන්තර් ජාතික ගිවෙෂුම් සඳහා ස්වාධිකාරය භාවිත කිරීමේ ගැටුම්කාරී බාවිතයන් නිසා රාජ්‍යයට බරපතල ගැටු ඇතිවිය හැකි ය. එහෙයින් බොහෝ රාජ්‍ය විසින් අන්තර් ජාතික සබඳතා සහ හමුදා බලය තමන් අතට ගැනීම සිදුවේ.

සමහන 7. අන්තර් ජාතික නීතිය බලය බෙදා ගැනීමේ යාන්ත්‍රණයක් ලෙස : නිකරගුවාව සහ ස්වදේශීය අයිතිවාසිකම්

1986 නිකරගුවා ජනරජයේ දේශපාලන ව්‍යවස්ථාවෙන් මානව අයිතිවාසිකම් මූලධර්ම දේශීය නීතිය තුළට සංග්‍රහ කොට ඇත. එමගින් මානව අයිතිවාසිකම් විශ්ව ප්‍රකාශනය, මිනිසාගේ අයිතිවාසිකම් සහ යුතුකම් පිළිබඳ ඇමරිකන් ප්‍රකාශනය, ආර්ථික, සමාජ හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර් ජාතික සම්මුතිය, ඇමරිකන් ප්‍රාන්ත රාජ්‍ය සංවිධාන සම්බන්ධ මානව අයිතිවාසිකම් සම්මුතිය, පිළිගෙන ඇත. මෙම මානව අයිතිවාසිකම් මූලධර්ම නිකරගුවාවේ දේශීය අයිතිවාසිකම් වර්ධනය කිරීම වැදගත් සිදුවීමකි. මෙම සම්මුති නිසා 1986 නිකරගුවා ආ.තු.

ව්‍යවස්ථාව දේශීය අධිකිවාසිකම් සහතික කොට තිබෙන අතර එම ජන කොටස් අතර විමධ්‍යගත බලය බෙදා හැරීමක් සිදු වී ඇත. අන්තර් ජාතික නීති ගරු කොට සැලකීම නිසා එරට අධිකරණ විසින් විමධ්‍යගත බලය සිය තීන්දුවලට යොදාගෙන තිබේ.

අන්තර් ජාතික තීතියේ බලපෑම එරට නඩු තීන්දුවකින් පැහැදිලි වේ. නම් එම නඩුව මෙසේ ය: අවාස්ථීංග්නි නම් ආදිවාසී ජන කොටස ජ්වත් වන්නේ අත්ලන්තික් වෙරළබඩ කළාපයේ ය. 1995 දී තීකරණවා ආණ්ඩුව එම පුදේශයේ ද්‍රව කපා ගැනීමට පෙළද්‍රලික සමාගමකට අවසරය දුන්නේ ය. තම පාර්මිපරික ඉඩම් අධිකිය සහ ජ්වන මාර්ගය උල්ලංසනය කිරීමක් බව ආදිවාසීහු නඩු දූම්හ. මානව අධිකිවාසිකම් පිළිබඳ ඇමරිකන් සම්මුතිය යටතේ ග්‍රේෂ්‍යාධිකරණය තීන්දු ගැනීමට නිකරණවා ආණ්ඩුවට බලයක් නැති බව ය. මෙම නඩුවෙන් අන්තර් ජාතික තීතිය පමණක් නොව ආදිවාසී ජනතාවගේ ස්වජාලන අධිකිවාසිකම ද පිළිගැනීණ.

අැමුණුම

මෙම ලේඛනයේ සඳහන් වූ ආ.කු.ව්‍යවස්ථා නීති සහ පනත් ගත නීති.

දකුණු අඩිකා ආ.තු. ව්‍යවස්ථා පහත අංක 200/1993 ප්‍රතිපත්තිය 20, 4 වැනි උපලේඛනය.

ආණ්ඩුවේ සැම මට්ටමකට ම නිසි සහ ප්‍රමාණවත් ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායක බලතැල පැවරෙන අතර එමගින්

සාධනීය ලෙස ක්‍රියාත්මක විය හැකි ය. ආණ්ඩුවේ විවිධ මට්ටම්වලට බලතල පැවරෙන්නේ මෙම පදනම් අනුව ය. එනම්: ආණ්ඩු මට්ටමේ මූල්‍ය හැකියාව සපලදායී රාජ්‍ය පරිපාලනය, අනුව ය. එමගින් ජාතික එක්සත්හාවය වර්ධනය විමත්, නීත්‍යනුකූල ප්‍රාදේශීය ස්වජාලනයත්, සංස්කෘතික විවිධත්වයක් පිළිගත යුතු ය.

දැක්ණු අංශිකා ආ.තු. ව්‍යවස්ථා පනත අංක 200/1993 ප්‍රතිපත්තිය 18,4 වැනි උපලේඛනය

ජාතික ආණ්ඩුව, ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුවල බලතල, සීමාවන් සහ කටයුතු ආ.තු. ව්‍යවස්ථාවෙන් නිර්වචනය විය යුතු ය. එම කරුණු ද, ප්‍රාදේශීය ආයතන හා කටයුතුවල වෙනස් කිරීම් සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථා සංශෝධන ගෙන එන්නේ නම් ඒ සඳහා ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩුවල බහුතර කැමැත්ත තිබිය යුතු ය.

දැක්ණු අංශිකාවේ අතුරු ව්‍යවස්ථා පනත 200/1993, ව්‍ය. 251

මෙම ව්‍යවස්ථාව සම්මත කිරීමෙන් දැක්ණු අංශිකාවේ ජනතාව උදෙසා ආරක්ෂිත පදනමක් දැමීමයි. එනම්: මානව අයිතිවාසිකම් දැඩි ලෙස උල්ලාසනය කිරීම, ප්‍රවණ්ඩ ගැටුම්වලින් මානුෂීය මූල ධර්ම වැනසීම, ද්‍රව්‍යීකාරණය, බිජ වරදකාරීත්වය සහ පළිගැනීම ඉක්මවා උසස් තත්වයකට පත්වීමෙන් අතිතයේ බෙදීම් සහ කළහය තුරන් කිරීම ය.

මේ සිදුවීම් කෙරෙහි තේ යොමුවීමේ පදනම වන්නේ : යම් අවශ්‍යතාවක් පැවතීම ය. එනම්: පළිගැනීමට නොව වහා ගැනීමට ය, යළි විරුද්ධ වීමට නොව වරදට වන්දී ගෙවීමට ය. දඩුවම් කිරීමට නොව සංහිදියාව උදෙසා ය.

දැක්ණු අංශිකාවේ ආ.කු. ව්‍යවස්ථාව - 1 පරිච්ඡේදය 1996
(මෙය 2007 දී සංගෝධිතය)

ප්‍රේදය 1 දැක්ණු අංශිකා සම්භාණ්ඩුව

පහත සඳහන් සාරඟුම මත පදනම් වූ දැක්ණු අංශිකා සම්භාණ්ඩුව ස්වේච්ඡා, ප්‍රජාතාන්ත්‍රික රාජ්‍යයකි.

(අ) මානව ගරුත්වය, සමානත්වය අත්පත් කරගැනීම සහ මානව අයිතිවාසිකම් සහ නන් වැදැරුම් නිදහස.

(ආ) වර්ගෝත්තමවාදයෙන් හා පුරුෂෝත්තමවාදයෙන් තොරවීම

(ඇ) ආ.කු. ව්‍යවස්ථාවේ සහ නීතියේ ආධිපත්‍යයේ ප්‍රධානාත්වය

(ඇ) සර්වජන ජන්ද බලය, ජාතික පොදු ජන්දදායක ලේඛනය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුවේ බහු පක්ෂ ක්‍රමය, අඛණ්ඩ මැතිවරණ, වගවීම, අනුකූලතාව සහ විවෘතභාවය සහතික කිරීම.

ප්‍රේදය 2 - ආ.කු. ව්‍යවස්ථාවේ අධිග්‍රෑෂ්‍යත්වය

මෙම ව්‍යවස්ථාව සම්භාණ්ඩුවේ ඉහළම නීතියයි; ඊට පහැනි නීතියක් හෝ ක්‍රියාවක් අවලංගුය, එමගින් පැවරී ඇති රාජකාරී අනිවාර්යයෙන් ඉටු කළ යුතු ය.

ප්‍රේදය 3 - රටවැසිභාවය

- දැක්ණු අංශිකාවේ පොදු රටවැසිභාවයක් ඇත.
- එම රටවැසි භාවයේ සියලු අයිතිවාසිකම්, වරප්‍රසාද සහ පලපුයෝගන සමාන ලෙස ලැබීමට රටවැසියන්ට හිමිකම ඇත.

- (අ) රටවැසි හාවයේ යුතුකම් හා වගකීම්වලට සමාන ලෙස යටත් වේ.
3. රටුසිකම ලබා ගැනීමේ, තැනිවීමේ සහ යළි පිහිටුවීමේ ප්‍රතිපාදන ජාතික නීතියෙන් සැලසිය යුතු ය.

ණේදය 4 - ජාතික ගීය

ජනාධිපතිගේ ප්‍රකාශනයකින්, සමූහාණ්ඩුවේ ජාතික ගීය තීරණය විය යුතු ය.

ණේදය 5 - ජාතික කොඩිය

1 වැනි උප ලේඛනයේ විස්තර කර ඇති පරිදි ජාතික කොඩිය කළ, රන්වන්, කොළ, සුදු, රතු සහ නිල් පැහැවලින් යුත් ප්‍රක්ෂේප ය.

ණේදය 6 - හාජා

- සමූහාණ්ඩුවේ රාජ්‍ය හාජා වන්නේ Sepedi, Sesotho, Setswana, Siswati, Tshicenda, Xitsonga, Alrikans, English, Isndebele, Isixhosa, Isizulu, යන හාජා ය.
- ලේතිහාසික වශයෙන් අව හාවිතයට ගියා වූ ස්වදේශීය හාජාවන්ගේ අභිවර්ධනයට අවශ්‍ය ප්‍රායෝගික හා සාධනීය පියවර රජය විසින් ගත යුතු ය.
- ජාතික හා ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු තම පාලනය උදෙසා විශේෂිත හාසා යොදාගත හැකි ය. එහිදී පහත සඳහන් කරුණු සැලකිල්ලට ගත යුතු ය. එනම්, හාවිතය, ප්‍රායෝගිකභාවය, වියදම, ප්‍රාදේශීය තත්ත්වයන්, ජනගහනය සමස්තයක් ලෙසද ප්‍රාදේශීය ලෙස ද අවශ්‍යතා හා ප්‍රමුඛතා ගැන සැලකිය යුතුය; ප්‍රාදේශීය

හෝ මධ්‍යම ආණ්ඩුව එක් හාජාවක් පමණක් හාටිත නොකරන්නේ නම් ය. ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු විසින් සිය පදිංචිකරුවන්ගේ හාජා හාටිතය සහ ප්‍රමුඛතා සැලකිල්ලට ගත යුතු ය.

4. ජාතික සහ ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු විසින්, එම ආණ්ඩුවල රාජ්‍ය හාජා හාටිතය මෙහෙයුම් හා අධික්ෂණය සඳහා පියවර ගත යුතු ය. මෙහි දෙවැනි උප වගන්තියට වෙනසක් නොවන පරිදි සියලු රාජ්‍ය හාජා

5. සමස්ත දකුණු අඩුකා හාජා මණ්ඩලය පිළිපැදිය යුතු දේ මෙසේ ය:

(අ) i. සියලු රාජ්‍ය හාජා

ii. khoi, Nama සහ San හාජාවන්; සහ

iii. සංයුෂ්‍ය හාජාව

ප්‍රවර්ධනයට සහ හාටිතයට අවශ්‍ය සියලු කටයුතු සැලසිය යුතු ය.

(ඇ) පහත සඳහන් හාජාවන්ගේ වැඩි දියුණුව හා ගරු කරනු ලැබේම සහතික කළ යුතු ය.

එනම් ජර්මන්, ග්‍රීක්, ගුප්තා, හින්දි, පෘත්‍රියිසි, දෙමළ, තෙලිගු, උරුදු සහ දකුණු අඩුකාවේ හාටිත වන වෙනත් හාජා - අරාබි, හිඛා, සංස්කෘත සහ ආගමික කටයුතු සඳහා යෙදෙන වෙනත් හාජා.

2007 සංගෝධීත 1982 තුරකි ජන රජ ආ.කු. ව්‍යවස්ථාව
ණේදය 1

රාජුයේ මූලික අරමුණු සහ යුතුකම්

තුරකි ජාතියේ ස්වාධීනත්වය සහ ඒකීයත්වය, රටේ
නොබේදිය හැකි බව, සමුහාණ්ඩුව සහ ප්‍රජාතනත්ත්වවාදය
ආරක්ෂා කිරීම; පුද්ගලයාගේත් සමාජයේත් ගුහ සිද්ධිය,
සාමය සහ සතුට සහතික කිරීම; යුක්තයේ මූලධර්මවලට
හා නීතියේ ආධිපත්‍යයෙන් පාලනය යන සමාජ රාජුවට
පටහැනී ලෙස පවතින දේශපාලන, සමාජ හා අර්ථික
බාධක ඉවත් කිරීමට ප්‍රයත්න දුරීම; පුද්ගලයාගේ හෙතික
සහ ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයට හිතකර වූ තත්ත්වයක් ඇති
කිරීම.

21955 සංගෝධීත 1950 ඉන්දීය ආ.කු. ව්‍යවස්ථාව 37 වැනි
ණේදය

iv කොටස රාජු ප්‍රතිපත්තියේ උපදේශාත්මක
මූලධර්ම මෙම කොටසේ අන්තර්ගත ප්‍රතිපාදන කිසිම
අධිකරණයකින් ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි ය. එහෙත් එම
මූලධර්ම ආණ්ඩුකරණයේදී මූලික ලෙස සැලකිය යුතු අතර
රජය නීති සම්පාදනයේ ඒවා අනුගමනය කිරීම යුතුකමකි.

1955 සංගෝධීත 1950 ඉන්දීය ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවේ 45
වැනි ප්‍රතිපාදනය

ප්‍රතිපාදනය හා අනිවාර්ය අධ්‍යාපනය සඳහා වූ
නීතියාත්මක තියෙන් නිර්මාණය කිරීම යුතු අතර එම ප්‍රතිපාදනය

ආ. කු. ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාත්මක වී ඇවුරුදු දහයක් ඇතුළත
සැම ප්‍රතිපාදනය විසින් 14 වන තුරු නිර්මාණය හා අනිවාර්ය

අධ්‍යාපනය සැලසීමට උත්සහ කළ යුතු ය. (දැනට මේ ප්‍රතිපාදන සංශෝධනය කර ඇත.)

1993 රුසීයානු ගෙඩරේෂනයේ ව්‍යවස්ථාවේ 3වැනි ජේදය.

- (1) රුසීයානු ගෙඩරේෂනයේ බහු ජාතික ජනතාව එහි ස්වේච්ඡන්ත්වය දරා සිටින්නොෂ ය, රුසීයානු ගෙඩරේෂනයේ එකම බල මූලාශ්‍රය වන්නේ ය.
- (2) රුසීයානු ගෙඩරේෂනයේ ජනත්ව සංජ්‍ර ලෙසද, රාජ්‍ය ආයතන මගින්ද ප්‍රාදේශීය ස්වඛාලන ආණ්ඩු මගින්ද ස්වකීය බල භාවිතා කරති.
- (3) ජනතාවගේ බලය පිළිබිඳු වන්නේ ජනමත ව්‍යාර්ණයන්ගේන් සහ නිදහස් ජන්ද විමසීම වලිති.
- (4) රුසීයානු ගෙඩරේෂනයේ බලය කසීම පුද්ගලයකුට අත්පත් කරගත තොහැකි ය. බලය පැහැර ගැනීම, බලාධාකාරය අනිසි ලෙස භාවිතා කිරීම ගෙඩරල් නීතිය යටතේ නඩුපැවරිය හැකි වරදකි.

නැගෙනහිර මිමෝර සමුහාන්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ (2002) 7වැනි ජේදය.

සර්වජන ජන්ද බගය සහ බහු පාක්ෂික ක්‍රමය.

1. සර්වජන, නිදහස්, සමාන, සංජ්‍ර, රහස් සහ නීයත කාල ජන්ද විමසීම වලදී සහ ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වෙනත් ආකාර විෂින් ජනතාව සිය දේශපාලන බලය භාවිතා කරති.
2. රටේ ආණ්ඩුකරණයට ප්‍රතාතන්ත්‍රවාදී ලෙස පුරවැසි සහභාගිත්වය උදෙසා සංවිධානාත්මකව මහජන මතය ප්‍රකාශ කිරීමට දේශපාලන පක්ෂ දක්වන සහාය රාජ්‍යය විසින් අගය කළ යුතු ය.

1997 කායිලන්ත රාජ්‍යයේ ව්‍යවස්ථාවේ 60 ටැනි ජේදය.

රාජ්‍යයයේ ඉහළම නීතිය ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවය. වෙනත් නීතියක්, පනතක්, රෙගුලාසියක් එම ව්‍යවස්ථාවට පටහැනා වුව නොත් එය ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි ය.

1993 සංගෝධිත 1988 බුස්ල ගෙඩරල් සමූහාණ්ඩුවේ 60 ටැනි ජේදය.

- (1). ආ. කු. ව්‍යවස්ථා සංගෝධනය සඳහා යෝජනා කළ හැක්කේ
 - i. මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ හෝ ගෙඩරල් සේනෙට් සභාවේ අඩුම වශයෙන් තුනෙන් එකකටය.
 - ii. සමූහාණ්ඩුවේ ජනාධිපතිට
 - iii. ගෙඩරේෂනයේ ව්‍යවස්ථාදායක මණ්ඩලවලින් හරි අඩකට වැඩියෙන් බහුතර ජන්දයෙන් සම්මත කරනු ලැබේමෙන්
- (2). ආරක්ෂිත හෝ අඛණ්ඩ ප්‍රභාර අවස්ථාවකදී ආ. කු. ව්‍යවස්ථාව සංගෝධනය කළ නොහැකි ය.
- 3). එම යෝජනා කොංග්‍රස් මණ්ඩලයේ වට දෙකකදී සාකච්ඡා කරනු ඇත. පහතන් තුනක බහුතර ජන්දයක් ලැබේමෙන් යෝජනාව සම්මත වේ.
- (4) මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලය සහ ගෙඩරල් සේනෙට් සභාව මගින් එම සංගෝධනය ක්‍රියාත්මක කරනු ඇත.
- (5) පහත සඳහන් කරුණක් අභ්‍යන්තර කිරීම සඳහා වූ කිසිම සංගෝධන යෝජනාවක් සාකච්ඡාවට ගනු නොලැබේ.

- i. රාජ්‍යයේ ගෙබරල් හෙවත් ඒකාබද්ධ සැලසුම
- ii. සාපුරු, රහස්‍යතා, සර්වජන, නීයත කාල ජන්ද බලය.
- iii. ආණ්ඩුවේ ගාඛා වෙන් කිරීම.
- iv. පුද්ගල අධිකිවාසිකම් හා සහතිකවීම්

(6) සංගේධන යෝජනාවක විෂය ප්‍රතික්ෂේප වුවහොත්, එම ව්‍යවස්ථා සහා වාරයේ දී යළිත් එම විෂයයම යෝජනාවකින් ඉදිරිපත් කළ නොහැකි ය.

2006 සංගේධන 1949 ජ්‍රේමන් ගෙබරල් සමූහාණ්ඩුවේ මූලික නීතිය - 79 වැනි ජේදය

1. මූලික නීතිය සංගේධනය කිරීම

මෙම ආ.කු. ව්‍යවස්ථාව සංගේධනය කළ හැක්කේ එහි අඩුවක් පිරවීමට ප්‍රකාශන පනතකින් පමණි. සාමය ඇති කිරීම, ගෙබරල් සමූහාණ්ඩුවේ යහපත සඳහා පවතින පාලයක් අවසන් කිරීම විෂයය වූ අන්තර් ජාතික ගිවිසුමක් සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථාව පැහැදිලි කිරීම එම ගිවිසුමට බාධාවක් නොවන්නේ නම් සංගේධනය එම පැහැදිලි කිරීමට පමණක් සීමා වේ.

2. එවැනි පනතකට මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ සාමාජිකයන්ගෙන් තුනෙන් දෙකකද, සෙනෙට් මන්ඩලයේ තුනෙන් දෙකකගේ ද අනුමැතිය අවශ්‍ය ය.
3. මෙම ව්‍යවස්ථාවේ සංභේධනයන් ගෙබරල් රාජ්‍ය වෙන් කිරීම සඳහා නම්, ඒ සඳහා නීතිපැත්තිමට ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් ඒ රාජ්‍යයන් සහඟාගි වන්නේ නම් 1සහ 20 අඩංගු මූලික ප්‍රතිපත්ති නොපිළිගැනේ.

1995 බොස්නියා - හර්ෂගොවීනා ආ.කු. ව්‍යවස්ථාවේ
V වැනි ජේදය

බොස්නියා - හර්ෂගොවීනා රාජ්‍යයේ ජනාධිපතිඩුරයට
තිදෙනෙක් පත්වෙති. බොස්නියානු, කොළඹීයානු සහ
සර්බීයානු ජාතිකයන් වෙනුවෙනි.

2004 සංගෝධිත 1973 පකිස්ථාන් ආ.කු. ව්‍යවස්ථාවේ 51
ජේදය

(1) ස්ත්‍රීන් හා මූස්ලීම් නොවන අයගේ ආසන ඇතුළු ජාතික
මන්ත්‍රණ සභාවේ ආසන 352ක් වන්නේ ය.

(2) පුද්ගලයකුට ජන්දය දිය හැකිවන්නේ :

- අ. ඔහු පකිස්ථානු පුරවැසියකු තම්;
 - ආ. වයස 18ට අඩු තැන්තම්;
 - ඇ. ඔහුගේ තම ජන්ද නාම ලේඛනයේ ඇතුළත්
තම්;
 - ඇ. ඔහු මානසිකව අඛල බව උසාවියකින් ප්‍රකාශ
කර තැන්තම්;
3. මෙහි 4 සඳහන් පරිදි හැර (1) හි සඳහන් ජාතිකමන්ත්‍රණ
සභාවේ ආසන, එක් එක් ප්‍රාන්තයට, ගෙවරල් පාලනය
යටතේ පවතින ආදිවාසී ප්‍රදේශ සහ ගෙවරල් අගනුවරට
පහත සඳහන් පරිදි බෙදී යා යුතු ය.

	ආසන ගණන	ස්ත්‍රීන්	මුළු
බලකිස්පානය	14	3	17
කයිබර් ප්‍රාන්තය	35	8	43
පන්ජාබය	148	35	183
ගෙඩරල් ආදිවාසී ප්‍රදේශ	12	-	12
ගෙඩරල් අගනුවර	2	-	2
මුළු ගණන	272	60	332

4. ඉහත ජේද (3) හි සඳහන් ආසන ගණනට අමතරව ජාතික මන්ත්‍රණ සභාවේ මුස්ලිම් නොවන අයට ආසන 10ක් වෙන් කළ යුතු ය.
5. ජාතික මන්ත්‍රණ සභාවේ ආසන වෙන් කළ යුතු ආකාරය: එක් එක් පලාතට, ගෙඩරල් පාලනයේ පවතින ගෝතික ප්‍රදේශ, ගෙඩරල් අගනුවර වශයෙනි, අන්තිමට ගැනුණු ජන ලේඛනයේ ජන ගහණය අනුව ය.
6. ජාතික මන්ත්‍රණ සභා මැශ්‍යවරණය සඳහා
 - අ. එක් ආසනයකට එක් මන්තිවරයකු බැඟින් තෝරා ගනු ලබන්නේ නීත්‍යානුකූල තිදහස් ජන්දයෙනි.
 - ආ. ඉහත (3) ජේදය අනුව එක් පලාතක් ස්ත්‍රීන් සඳහා එක් ජන්ද කොට්ඨාසයක් ලෙස සැලකේ.
 - ඇ. මුස්ලිම් නොවන අය වෙනුවෙන් කැපවෙන ජන්ද කොට්ඨාසය වන්නේ මුළු රටම ය.
 - ඇ. ඉහත 63) ජේදයේ පරිදි ස්ත්‍රීන් සඳහා වෙන් කරණ

ආසන වලට මන්ත්‍රිවරියන් තොරා ගැනෙනුයේ සමානුපාතික ජන්ද කුමයෙනි. එය දේශපාලන පක්ෂ වලින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන අප්‍රේස්ක ලැයිස්තුව අනුව ජාතික මන්ත්‍රණ සභාවට පත්වන මන්ත්‍රි සංඛ්‍යාව අනුව ය.

- (ඉ) මූස්ලේම් නොවන අය සඳහා වෙන් වු ආසන සඳහා ද මන්ත්‍රීන් තෝරා ගැනෙනුයේ සමානුපාතික ජන්ද කුමය අනුවය. එක් එක් පක්ෂය ජාතික මන්ත්‍රණ සභාවට දිනා ගන්නා ආසන සංඛ්‍යාව අනුකූලව ය.

ඉරාක සම්භාණ්ඩ්වේ 2005 ස්පීරි ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවේ 125 වැනි ජ්‍යෙදය.

මෙම ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවෙන්, පරිපාලන, දේශපාලන, සංස්කෘතික, සහ අධ්‍යාපනික අයිතිවාසිකම් සියලු ජාතිකයන් වෙත සහතික වනු ඇත. තුරුකෝමන්, දුල්චියන්, ඇසිරියන්, සහ අන් සියලු කොට්ඨාග වෙත එය නීතියෙන් ම සැලස්.

2010 සංගේධිත 1999 ස්විස් සන්ධිය රාජ්‍යයේ ස්ධිය ව්‍යවස්ථාවේ 8 වැනි ජ්‍යෙසය.

සමානත්වය.

1. නීතිය ඉදිරිපිට සියලු මනුෂයෝ සමාන වෙති.
2. උපත, ජාතිය, ලිංගය, වයස, භාෂාව, සමාජ තරාතිරම, ජීවන මාර්ගය, දාරුණික හෝ දේශපාලනික මත දැරීම, හෝ ගාරීරිකව හෝ මානසිකව වෙනස් හැකියා තිබේම නිසා කිසිම තැනැත්තෙකු වෙනස්කමකට භාජනය නොවය යුතු ය.

3. පුරුෂයින්ට හා ස්ත්‍රීන්ට සමාන අයිතිවාසිකම් හිමිවේ. නෙතික හා තාත්වික සමානත්වය නීතියෙන් සැලැස්යි. විශේෂයෙන් පවුලේදී, අධ්‍යාපනයේදී, රැකියා ස්ථානයේදී එසේ විය යුතු ය. සමාන අගයෙන් යුත් වැඩිට සමාන ගෙවීම ලැබීමට ස්ත්‍රී පුරුෂ දෙපාර්තමේන්තුම හිමිකම ඇත.
4. වෙනස් හැකියා ඇති අයට අවාසියක් සිදු කිරීම නීතියෙන් වළක්වා ඇත.

1992 පැරණිවේ ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවේ 48 වැනි ජේදය.

ස්ත්‍රීන්ගේ සහ පුරුෂයන්ගේ සමාන අයිතිවාසිකම්.

සිවිල්, දේශපාලන, සමාජ, සහ සංස්කෘතික සමාන අයිතිවාසිකම් ස්ත්‍රීන්ට හා පුරුෂයන්ට හිමිවේ. මෙම සමානත්වය යථාර්ථයක් හා පලදායි ලබා ගැනීමට අවශ්‍ය වවා පිටාව රජය විසින් සලසන අතර එට ඇතා බාධක ඉවත් කිරීමට අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණයක් ඇති කරනු ලැබේ. එසේම ජාතික ජීවිතයේ සැම අංශයකටම ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය වර්ධනය කිරීමට ක්‍රියා කරනු ඇත.

2007 නේපාල ගෙවිරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමූහාණ්ඩුවේ අතුරු ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවේ 63 ජේදය.

ආ. කු. ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලය හැඳීම.

1. මෙම ව්‍යවස්ථාවේ ප්‍රතිපාදන වලට යටත්ව නේපාල ජනතාව විසින් අලුත් ආ. කු. ව්‍යවස්ථාවක් හැඳීමට ආ. කු. ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලයක් වන්නේ ය.
2. මෙම ආ. කු. ව්‍යවස්ථාව ක්‍රියාත්මක වීමෙන් පසු නේපාල ආණ්ඩුව දින නියම කරණ පරිදි ආ. කු. ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලයක් තොරාගනු ලබන්නේ ය.

3. ආ. කු. ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලය පහත සඳහන් සමාර්ශක සමාර්ශකාවන් 425 න් සමන්විත වේ. එයින් 409 ක් මිගු ජන්ද විමසීම් ක්‍රමය යටතේ, 16 ක් පහත සඳහන් නීති යටතේ ද පත්වනු ඇත.
- (අ) මෙම ව්‍යවස්ථාවට පෙර පැවතුණු පරිදි කොට්ඨාර අනුව බහුතර ජන්දයෙන් තෝරා ගනු ලබන 205 දෙනකු ද
 - (ආ) මුළු රටම එක් ජන්ද කොට්ඨාරයක් ලෙස සලකා සමානුපාත ජන්ද ක්‍රමය යටතේ 204ක් ද.
 - (ඇ) ජාතික විද්‍යාත්මක අතරින් 16 දෙනකු අන්තර අමාත්‍ය සභාව විසින් ද තෝරා ගැනෙනු ඇත.
- (4) ඉහත (3) ජ්‍යෙෂ්ඨයේ (අ) අනුව, දේශපාලන පක්ෂ විසින් නීතියට එකගව අපේක්ෂකයන් තෝරා ගැනීමේ දී සියලු දෙනා අන්තර්ගත කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය පිළිපැදිය යුතුය. එසේම ඉහත (ආ) උප වගන්තිය අනුව, අපේක්ෂක ලැයිස්තු සැකැසීමේදී සමානුපාතික ක්‍රමය සලකා පහත සඳහන් අය ලැයිස්තුවට ඇතුළත් කළ යුතුය. එනම්: දැලිත්, පිචිත ගෝත්‍රික, මධ්‍යමී සහ අනෙක් කොටස්, සහ ස්ත්‍රීන්.
- ලැයිස්තුවෙන් තුනෙන් එකකවත් ස්ත්‍රී නියෝජනය තිබිය යුතුය.
- (5) නීතියේ සඳහන් පරිදි, ව්‍යවස්ථා සම්පාදක මණ්ඩලයේ සාමාර්ශකයන් රහස් ජන්දයෙන් තෝරාගත යුතුය.
- (6) ඒ සඳහා ජන්ද බලය ඇත්තේ නේපාල පුරවැසියන්ටය.

2003 රුවන්ඩා සමූහාන්ඩ් ව්‍යවස්ථාවේ 76 සහ 82 76 ජේදය පහත සඳහන් පරිදි පාර්ලිමේන්තු නියෝජිත මණ්ඩලය 80 දෙනකුගෙන් සමන්විත වේ.

1. 53 දෙනෙක් 77 වැනි ජේදයේ තෝරා ගැනෙති.
2. 24 දෙනෙක් ස්ත්‍රීනු වෙති. පළාතකින් සහ කිගාලී ප්‍රාන්තයෙන් දෙදෙනා බැඟිනි. ඔවුන් තෝරා ගැනෙනුයේ පළාත්, නගර ආදියේ ඒකාබද්ධ මණ්ඩලයක් මගිනි.
3. ජාතික තරුණ සභාවෙන් දෙදෙනෙකි.
4. වෙනස් හැකියා ඇතියටත්ගේ ගොඩරේෂනයෙන් එක් නියෝජිතයෙකි.

82 වැනි ජේදය.

සෙනොට් මණ්ඩලය 26 දෙනකුගෙන් යුත්තයි. ඔවුනු වසර අත් එම දුරය දරති. 26න් සියයට 30ක් ස්ත්‍රීනු වෙති. ඊට අමතරව හිටපු රාජ්‍ය නායකයන්ට ද ආරාධනා කළාත් සෙනොට් මණ්ඩලයේ සේවය කළ හැකිය.

එම 26 දෙනා පත් වන්නේ මෙසේය:

1. 12 දෙනකු පළාත් සහ කිගාලී නගරය නියෝජනය කරනු ඇතු.
2. දිස්ත්‍රික්, නගර, කිගාලී ආදි. විධායක කම්ටු සාමාජිකයන්ගේ රහස් ජන්දයෙන් ඔවුනු පත්වෙති.
3. දේශපාලන සංවිධාන සංස්දයෙන් 4 දෙනෙක් පත් කැරෙති.

4. විශ්ව විද්‍යාල නියෝජනය කෙරෙමින් එක් විද්‍යාතෙක්.
5. පෙෂණ්ගැලික විශ්ව විද්‍යාල හා අධ්‍යාපන ආයතන නියෝජනයෙක්

මෙසේ පත්වීම් කිරීමේදී ජාතික සමගිය සහ ස්ත්‍රී නියෝජනය ගැන සැලකිය යුතුය.

සිය බුර කාලය ගෞරවනීය ලෙස අවසන් කළ හෝ ස්වේච්ඡාවෙන් බුරයෙන් ඉවත්වූ රාජ්‍ය නායකයන්ට සෙන්ට්‍ර් සභාවට පත්වීමට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් ඉල්ලීමක් කළ යුතුය.

1994 ආර්ථන්වයින් ජාතියේ ආ.තු.ව්‍යවස්ථාවේ 37 ජේදය

- (1) රාජ්‍යයේ තීති වලින් උද්‍යාත වන ස්වේච්ඡා මූලධර්ම අනුව, දේශපාලන අයිතිවාසිකම් සහතික කරනු ඇතේ. සර්වජන, සමාන, රහස් සහ අතිවාර්ය ජන්ද බලය හිමිවේ.
- (2) දේශපාලන පක්ෂ ව්‍යවස්ථා සහ මැතිවරණ ක්‍රමය තුළ පවතින රෙගුලාසි මගින් මැතිවරණ වලට හා පක්ෂ තනතුරුවලට පත්වීමට ස්ත්‍රීන්ට හා පුරුෂයන්ට සමාන අවස්ථා ඇතේ.

2004 සංශෝධන 1973 පකිස්ථානු ඉස්ලාමිය සමුහාණ්ඩුවේ 106 (1) ජේදය

106 ප්‍රාන්ත සහ ව්‍යවස්ථාව

- (1) එක් එක් ප්‍රාන්ත සභාවට හිමි පොදු ආසන වලින් ස්ත්‍රීන්ට සහ මූස්ලිම් නොවන අයට පහත සඳහන් පරිදි ආසන වෙන්කොට ඇතේ.

පොදු ආසන	ස්ත්‍රීන්	මුස්ලිම් නොවන	මුළු ගණන
බලුකිස්පානය	51	11	3 65
කඩිබර්	99	22	3 124
පන්ජාබය	297	66	8 371
සින්දු	130	29	9 168

(2) පුද්ගලයකට ජන්ද බලය හිමිවන්නේ -

- (අ) පකිස්පානයේ පුරවැසියකු නම් ;
- (ආ) වයස 18 ට අඩු නැත්තම් ;
- (ඇ) ජන්ද නාම ලේඛනයේ නම සඳහන්වේ නම් ;
- (ඇ) මානසිකව අඛල බව උසාවියකින් ප්‍රකාශ කොට නැත්තම්

(3) ප්‍රාන්ත මන්ත්‍රණ සභාවට තෝරාගනු ලැබීම සඳහා -

- (අ) එක් කොට්ඨාසයක් එක් මන්ත්‍රිවරයකු විසින් නියෝජනයවේ.

තෝරාගනු ලැබෙන්නේ සංස්ක්‍රිත නිදහස් ජන්දයෙනි.

- (ආ) ඉහත (1) වැනි ජේදයේ පරිදි එක් එක් ප්‍රාන්තය, ස්ත්‍රීන් හා මුස්ලිම් නොවන මන්ත්‍රින් තෝරා ගැනීම සඳහා තනි ජන්ද කොට්ඨාසයක් ලෙස සැලකේ.
- (ඇ) එසේ තෝරා ගැනීම සඳහා දේශපාලන පක්ෂ නාම ලේඛනය අනුව සමානුපාතික ජන්ද කුමය යෙමදී.

2005 සංගෝධිත 1991 කොලම්බියානු දේශපාලන ව්‍යවස්ථාවේ 40 වැනි ජේදය

ඇනෑම පුරවැසියකට දේශපාලන බලය පිහිටුවීමට, හාවත කිරීමට සහ කළමනාකරණය කිරීමට අයිතිවාසිකම ඇත. මෙම නීතිය බලගැන්වීමට පුරවැසියා මෙම හිමිකම් ලබයි.

1. ජන්දය දීමට සහ ලැබීමට.
 2. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සහභාගිත්වයේ ලක්ෂණයන් වූ, මැතිවරණවලට, මත විමසුම්වලට, ජනමත විවාරණවලට, මහජන උපදෙස්වලට සහභාගිවීමට.
 3. කිසි සීමා කිරීමක් නැතිව, පක්ෂ පිහිටුවීමට, දේශපාලන ව්‍යාපාර හා කණ්ඩායම් හැඳීමට සහ එහි අදහස් හා වැඩි සටහන් ප්‍රවාරය කළ හැකි ය.
 4. ජන්දයෙන් තෝරා ගනු ලැබුවන්ගේ බලය, නීතියට අනුව ආපසු කැදිවිය හැකි ය.
 5. මහජන ආයතනවල ක්‍රියා කළ හැකි ය.
 6. ආ.කු. ව්‍යවස්ථාව සහ නීතිය රැක ගැනීමට නඩු කටයුතු ඇරෙක්‍රිය හැකි ය.
 7. ද්විත්ව පුරවැසිභාවය ලැබු පුරවැසියන් හරු ආණ්ඩුවේ තනතුරු දුරිය හැකි ය. එහෙත් ඒ සම්බන්ධ අධිකරණයට තීන්දු දිය හැකි ය.
- පරිපාලන කටයුතු සම්බන්ධ තීරණ ගැනීමේ ස්ත්‍රී සහභාගිත්වය ගැන බලධාරීන් සහතික වනු ඇත.

1997 පෝළන්ත සම්භාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ 33 වැනි ජේදය

1. පෝළන්ත සම්භාණ්ඩුවේ පවුල්, දේශපාලන, සමාජ හා

ආර්ථික ජීවිතය ගැන ස්ථීන්ටත් පුරුෂයන්ටත් සමාන අයිතිවාසිකම් ඇත්තේ ය.

- විශේෂයෙන් පහත සඳහන් කරුණු ගැන ස්ථීන්ටත් හා පුරුෂයන්ට සමාන අයිතිවාසිකම් ඇත. එනම්: අධ්‍යාපනය, රැකියාව හා එහි උසස්වීම් ලැබීම, සමාන වැඩිට සමාන වැටුප්, සමාජ ආරක්ෂණය, තනතුරුදැරීම, රජයේ සම්මාන ලැබීම.

2007 සංඟේධිත 1917 එක්සත් මෙක්සිකානු රාජ්‍ය ව්‍යවස්ථාවේ 123 (A) (VII) ජේදය - කමිකරු හා සමාජ ආරක්ෂණය - හයවැනි සිරස

ගෞරවනීය සහ සමාජයට වැඩිදායක ලෙස වැඩ කිරීමේ අයිතිවාසිකම සැම පුද්ගලයකුට ම ඇත්තේ ය. රැකියා නිපදවීම සහ ගුම සංවිධානය වැඩි දියුණු කිරීම නීතියට අනුව සිදුවේ.

මේ සම්බන්ධයෙන් කොංග්‍රසය නීති පනවනු ඇත: වැඩ පිළිබඳ ගිවිසුම්, සේවා නියුක්තයන්, සේවා යෝජකයන්, ගෘහ සේවා නියුක්තයන්, ගිල්පින් ආදිහු ගිවිසුමේ පාර්ශවකරුවේ වෙති.

VII. සමාන වැඩිට සමාන වැටුප් ගෙවීම ලිංගිකත්වය, වාර්ගිකත්වය නොසලකා සිදුවිය යුතු බව නීතිය වේ.

2008 ඉක්වදෝර ව්‍යවස්ථාවේ 11 වැනි ජේදය

පහත මූලධර්ම මගින් අයිතිවාසිකම් හාවිතය පාලනය වේ.

- පොද්ගලිකව හෝ සාමූහිකව අයිතිවාසිකම් හාවිතය, වර්ධනය සහ බල ගැන්වීම, බලයලත් නිලධාරීන් ඉදිරියේ කළ හැකි ය. එම නිලධරියන් එම බලගැන්වීම සහතික කළ යුතු ය.

2. සියලු පුද්ගලයේ සමාන වෙති. එහෙයින් සමාන අධිකිවාසිකම්, යුතුකම් හා අවස්ථා තුක්තිවිදිය යුතු ය.

කිසිම පුද්ගලයක පහත සඳහන් කරුණුවලින් එකක් යටතේ වුවද වෙනස්කමකට හාජනය නොකළ යුත්තේ ය. එනම්: ජනවර්ගයකට අයත්වීම, උපන් ස්ථානය, වයස, ලිංගිකත්වය, සමාජ ලිංගිකත්වය, සංස්කෘතික අනන්‍යතාව, සිවිල් තත්වය, හාජාව, ආගම, මතවාදය, දේශපාලන සබඳතාව, උසාවී දඩුවම්, සමාජ - ආර්ථික තත්වය, සංකුමණීකයකුවීම, ලිංගික තැකැරුව, සෞඛ්‍ය තත්වය, වාහකයකුවීම, නොහැකියාව, ගාරීක වෙනස්කම්, හෝ වෙනත් වෙනස්කම් පොද්ගලිකව හෝ සාමූහිකව තිබේම හෝ වෙනත් වෙනස්කම් තිබේම, නොතකා හැරීම ප්‍රතිඵලය විය හැකි යම් වෙනසක් තිබේම. එබදු වෙනස්කමක් දැක්වීම දඩුවම් ලැබිය හැකි වරදකි. අසමාන තත්වයේ සිටින එහෙත් සමාන අධිකිවාසිකම් ඇති අයගේ යහපත උදෙසා රාජ්‍යය සාධනීය ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතු ය.

2003 සංගේධිත 1949 කොස්ටාරිකා සමූහාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ 75 වැනි ජේදය

පොදු සඳාවාරය සහ යහපත් වර්යාවන්ට පටහැනි නොවන අනෙක් ඇදහිම් හාවිතයට බාධාවක් නොවන අයුරින් රාජ්‍යයේ ආගම රොමානු කතොලික අපෝස්තලික අගම වන්නේ ය.

1996 සංගේධිත 1814 නොර්මේ රාජ්‍ය ව්‍යවස්ථාවේ 2 වැනි ජේදය

1. රාජ්‍යයේ සියලු වැසියන්ට ඔවුන්ගේ ආගම ඇදහිමේ නිදහස් අධිකිවාසිකම ඇත්තේ ය.

2. ඉවත්තලිකල් - ලුතරියානු ආගම රාජ්‍යාගම වශයෙන් එසේම පවතී. ඊට තදින් පක්ෂපාත වන මධ්‍යමයන් තම දරුවන්ට ද එය ඉගැන්වීමට බැඳී සිටී.

2005 ඉරාක සමූහාණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථාව - ජේදය 2

පළමුව : ඉස්ලාමය රාජ්‍යාගම වන අතර එය නීති පැනවීමේ පදනම ද වන්නේ ය.

- A. ඉස්ලාම් මූලධර්මයන්ට පටහැනි කිසිම නීතියක් පැනවීය නොහැකි ය.
- B. ප්‍රජාතාන්ත්‍රික ප්‍රතිපත්තිවලට පටහැනි කිසිම නීතියක් පැනවීය නොහැකි ය.
- C. මේ ව්‍යවස්ථාවෙන් පවරා ඇති කිසිම අයිතිවාසිකමකට නන්වැදුරුම් නිදහසට පටහැනි කිසිම නීතියක් පැනවීය නොහැකි ය.

දෙවනුව : මේ ව්‍යවස්ථාව මගින් බහුතරයක් ඉරාක ජනතාවගේ ඉස්ලාම් අනානාතාව සහතික කරන අතර ක්‍රිස්තියානි, යසිදි, මැත්‍යමියන් සංඝයන් ආගමික නිදහස සහතික කරයි.

2002 සංගෝධිත 1945 ඉන්දුනීසියා සමූහාණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථාව පරිච්ඡේදය බ්‍රූලු 29 ජේදය

1. එකම, තනි දෙවියකු පිළිබඳ විශ්වාසය මත රාජ්‍ය පදනමේ
2. සියලුම පුද්ගලයන්ට තම විශ්වාසය මත ඇදහිමේ නිදහස රාජ්‍යය සහතික වෙයි.

2008 සංගේධිත 1958 ප්‍රංස සමුහාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ 1 වැනි ජේදය

1. ප්‍රංසය, නොබේඩිභැකි, අනාගමික, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජ සමුහාණ්ඩුවකි. එය, ප්‍රහවය, ජාතිය හෝ ආගම පිළිබඳ විශේෂයක් නැතිව සියලු පුරවැසියන්ට සමානත්වය සහතික වෙයි. රජය සියලු විශ්වාසයන්ට ගරු කරයි. රජය සංවිධානය වන්නේ විමධ්‍යත පදනම අනුව ය.
2. වංත්තිය තරාතිරම් වලට, තනතුරු වලට තෝරා ගනු ලැබේමේ නිදහස සියලු ස්ථිරින්ට හා පුරුෂයන්ට නීතිය සහතික වෙයි.

සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තරජාතික සම්මුතියේ 18 වැනි වගන්තිය

1. භැම කෙනෙකුට ම සිතිමේ, ඇදහිමේ සහ ආගමේ නිදහස තිබිය යුතු ය. මෙම නිදහසට ආගමක් හිමිවීමට හෝ හාවිත කිරීමටත්, තමන් තෝරා ගන්නා විශ්වාසයක් දුරිමටත්, නිදහස තිබිය යුතු අතර එය තනිව හෝ සාමූහිකව, පෙෂ්ගලිකව හෝ ප්‍රසිද්ධියේ ප්‍රකාශ කිරීමට, ඇදහිමට පිළිපැදිමට, හාවිතයට සහ ඉගැන්තීමට ද නිදහස තිබිය යුතු ය.
2. තමන් තෝරා ගන්නා අදහිම හෝ විශ්වාසයක් දුරිම පිළිබඳ නිදහස උල්ලාසනය කෙරෙමින් කිසිම කෙනෙකු මත එවැන්නක් බලෙන් නොපැවතිය යුතු ය.
3. තම විශ්වාසය හෝ ආගම ප්‍රකාශ කිරීම උදෙසා නීතියෙන් පනවා ඇති සීමා කිරීම පමණක් තිබිය භැකි ය. එනම්: මහජන ආරක්ෂාව, සාමය, සෞඛ්‍යය, මූලික අයිතිවාසිකම් සහ සෙසු අයගේ ස්වාධීනතා පිළිබඳ නීති වේ.

4. මෙම සම්මුතියට පැමිණී රාජ්‍ය පාරිග්‍රහයේ මවුපියන්ගේ නිදහස ආරක්ෂා කිරීමට බැඳී සිටිති. එනම් අවශ්‍ය වූ අවස්ථාවක දී, නෙතික භාරකරුවන්ට තම දුරුවන්ගේ ආගමික හා සඳාවාර අධ්‍යාපනය මුළුන්ගේ විශ්වාසයන්ට එකගිව සහතික කරනු ලැබීමට ය.

එම සම්මුතියේම 27 වැනි වගන්තිය

වාරිගික, ආගමික සහ භාෂාමය සුළුතරයන් සිටින රාජ්‍යයන්හි, එම සුළුතර ජන කොටස්වලට සෙසු පිරිස සමග තම සංස්කෘතිය භුක්තිවිදිමට, තම ආගම භාවිත කිරීමට සහ තම භාෂාව ප්‍රයෝගනයට ගැනීමට ඇති නිදහස සහතික විය යුතු ය.

2002 නැගෙනහිර විමෝර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සම්භාෂ්චි ව්‍යවස්ථාවේ 9 (2) මේරුව

9 වැනි මේරුව (අන්තරජාතික නීතිය)

1. නැගෙනහිර විමෝරයේ අධිකරණ ක්‍රමය, අන්තරජාතික නීතියේ පොදු සහ වාරිතු මූලයේම භාවිත කරනු ඇත.
2. නිසි බලය ලත් ආයතන විසින්, අනුමතිය, අපරානුමතිය සහ පිළිගැනීම සමග රජයේ නිල ගැසට් පත්‍රයේ පළ කිරීමෙන් පසු, අන්තරජාතික සම්මුති, ගිවිසුම් සහ එකගිවීම්වලට අදාළ රෙගුලාසි නැගෙනහිර විමෝර අධිකරණ ක්‍රමයේ නීති ලෙස භාවිත වේ.
3. අන්තරජාතික සම්මුති, ගිවිසුම් සහ එකගිවීම්වලට පටහැනීව නැගෙනහිර විමෝර අධිකරණ ක්‍රමය තුළ භාවිත වන සියලු රෙගුලාසි අවලංගු වන්නේ ය.

2009 සංගෝධිත 1992 වෙක් සමුහාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ 10 වැනි ජේදය

ප්‍රකාශයට පත් වූ අන්තර් ජාතික ගිවිසුම් හා එහි අපරාදුමතිය මගින් වෙක් සමුහාණ්ඩුව බැඳී සිටින බව පාර්ලිමේන්තුවෙන් සම්මත කළ විට, එය නීතියේ කොටසක් වන්නේ ය. යම් විටක අන්තර් ජාතික ගිවිසුමක්, රටේ නීතියට පටහැනි වුවහොත්, අන්තර්ජාතික නීතිය බලාත්මක වන්නේ ය.

2003 සංගෝධිත 1949 හංගේරියානු සමුහාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ 7 වැනි ජේදය

1. හංගේරියානු සමුහාණ්ඩුවේ නීති තුමය, අන්තර් ජාතික නීති මූලධර්ම පිළිගනී. එය දේශීය නීතියට අන්තර්ගත කිරීමෙන් අන්තර් ජාතික බැඳීම් බලගන්වයි.
2. ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියා පටිපාටිය නීතියෙන් පාලනය වේ. ඒ සඳහා පාර්ලිමේන්තුවේ තුනෙන් දෙකක බහුතර ජන්දයකින් සම්මතවීම අවශ්‍ය ය.

1996 සංගෝධිත 1992 සානා සමුහාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ 40 වැනි ජේදය

40 අන්තර් ජාතික සබඳතා

වෙනත් ජාතීන් සමග සබඳතා පැවැත්වීමේ ආණ්ඩුව මසේ කළ යුතුය. එනම්:

- (අ) සානාවේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කාට වැඩි දියුණු කළ යුතු ය.
- (ආ) සාධාරණ සහ සමාන අන්තර් ජාතික ආර්ථික පැවැත්මක් පිහිටුවිය යුතු ය.

- (අභ්‍ය) අන්තර් ජාතික නීතියට, ගිවිසුම් බැඳීම්වලට සහ අන්තර් ජාතික ගැටුම් සාම්කාමී ලෙස විසඳීමට ගරු කළ යුතු ය.
- (අභ්‍ය) පහත සඳහන් සම්මුතිවල මූලධර්ම, අරමුණු සහ පරමාර්ථ පිළිපැදිය යුතු ය.
- එක්සත් ජාතින්ගේ ප්‍රජාප්‍රතිඵල
 - අඩුකානු සමග සංවිධානයේ ප්‍රජාප්‍රතිඵල
 - පොදුරාජු මණ්ඩලය
 - බටහිර අඩුකා රාජ්‍යයන්හි ආර්ථික ප්‍රජාවේ සම්මුතිය
 - සානාව සාමාජිකයකු වන වෙනත් කවර වූ හෝ අන්තර් ජාතික සංවිධානයක්.

1996 සංගේධිත 1972 කැමරුන් සම්භාණ්ඩු ව්‍යවස්ථාවේ පූර්විකාව

කැමරුන් ජනතාව වන අඩි

අපේ ජාතික අනන්‍යතා ලක්ෂණය පෝෂණය කරන්නා වූ හාජාමය සහ සංස්කෘතික විවිධත්වය ගැන අභ්‍යමානවත් වෙමු. එහත් අපේ එක්සත් හාවය තව දුරටත් තහවුරු කිරීමේ අනුලේඛනය අවශ්‍යතාව ගැමුරු ලෙස අවබෝධ කර ගනීමින් එකම තහි ජාතියකින් සංයුත්ත බව ගම්පිරකා පූර්වකව ප්‍රකාශකර සිටිමු. අඩි එකම ඉරණමකින් බැඳී සිටිමු. සහෝදරත්වය, යුත්තිය සහ ප්‍රගතිය යන උත්තම පරමාර්ථ පදනම් කොට කැමරුන් පිතා දේශය ගොඩ නැගීමට තිරසාර ලෙස අධිෂ්ථාන කර ගනිමු.

දුෂ්කර ලෙස දිනාගත් ස්වාධීනතාව ගැන සාඩම්බර වෙමින් එය ආරක්ෂාකර ගැනීමට කැපවෙමු. අඩුකාවේ ගැලවීම පවතින්නේ සඳා වැඩෙමින් පවතින අඩුකා

ජනතාවන්ගේ සහයෝගිතාව මත බව ඒත්තු ගනීමින්, එක්සත් නිදහස් අඩුකාවක පහළ වීමට අපේ කොටස ඉටු කරන බවට සහතික වෙමු. ඒ සමානම ලෝකයේ අනෙක් ජාතීන් සමග සාම්කාමී සහයෝදරත්වයෙන් සබඳතා ගොඩ නගා ගන්නේ එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රයුෂ්ථියට අනුකූලව ය.

කිසිම වෙනස්කමක් නැතිව සැම පුරවැසියකුගේ ම යහ පැවැත්ම උදෙසා දේශයේ ස්වභාවික සම්පත් ප්‍රයෝගනයට ගනිමු. ජ්වන තත්ත්වය උසස් කිරීමෙන් ම සංවර්ධනයට ඇති අයිතිවාසිකමද, සියලු පලාත් රාජ්‍යයන් සමග සහයෝග යෙන් සිටීමට ඇති සූදානමක් ප්‍රකාශ කරමු. කැමරුන් රාජ්‍යයේ ස්වේච්ඡාවය සහ ස්වාධීනත්වය කෙරෙහි නිසි ගොරවය සහිතව එම ජාතීක ප්‍රයත්තාය කෙරෙහි කැපවෙමු.

කැමරුන්හි ජනතාව වන අඩි,

ජාතිය, ආගම ලිංගය හෝ මතිමතාන්තරයන් හි වෙනසක් නැතිව මිනිස් පුද්ගලයාට අන්සතු කළ නොහැකි ගුද්ධ බූ අයිතිවාසිකම් හිමි බව ප්‍රකාශ කරමු.

මානව අයිතිවාසිකම් විශ්ව ප්‍රකාශනය, එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රයුෂ්ථිය සහ මිනිස් හා පුජා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අඩුකානු ප්‍රකාශනය හා එම ප්‍රකාශනයන්ට සම්බන්ධ නිසි පරිදි සම්මත වූ සියලු සම්මුතින්හි අන්තර්ගත වූ සියලු ස්වාධීනතාවන් කෙරෙහි බැඳීම සහතික කරමු. විශේෂයෙන් පහත සඳහන් මූලධර්ම අවධාරණය කරමු.

- සියලු පුද්ගලයන්ට සමාන අයිතිවාසිකම් සහ බැඳීම තිබිය යුතු ය. එහි වර්ධනය සඳහා අවශ්‍ය සියලු ඇප් උපකාර රාජ්‍යය විසින් සැපයිය යුතු ය.
- නීතියට අනුකූලව රජය විසින් සුළුතර ජනයාගේ සහ ආදිවාසී කොටස්වල අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම ගැන සහතික විය යුතු ය.

- අනෙක් පුද්ගලයන්ගේ සහ රාජ්‍යයේ උසස් පැවත්මට යටත්ව සෑම පුද්ගලයාගේම නිධනය සහ ආරක්ෂාව තහවුරු කළ යුතු ය.
- රාජ්‍ය නීතිය හා පාලනය ආරක්ෂාව හා සාමය පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාපිත නීතිවලට යටත්ව සෑම පුද්ගලයකුට ම රටේ කැමති තැනක වාසය කිරීමට ද යාම ඊමට ද අයිතිවාසිකම තිබිය යුතු ය.
- නිවසේ වාසය අනුල්ලංසනීය වේ. නීතියේ සඳහන් ආකාරයට හැර නිවස සෝදිසි කිරීම නොකළ යුතු ය.
- සියලු ලිපි ගනුදෙනු ද අනුල්ලංසනීය වේ. අධිකරණ තීන්දුවකින් ලැබුණු බලය ඇතුව මිස කිසිම බලපෑමක් ඒ කෙරෙහි නොකළ යුතු ය.
- නීතියට එකා නොවන දෙයක් කිරීමට කිසිම පුද්ගලයකුට බලපෑම් නොකළ යුතු ය.
- නීතියේ සඳහන් ආකාරයට පටහැනිව කිසිම පුද්ගලයකු අත් අඩංගුවට ගැනීමට, රඳවා තැබීමට හෝ පුද්ගලයකුට එරෙහිව නඩු පැවරීමට හෝ නොහැකි ය.
- අතිතයට බලපාන නීති නො පැනවිය යුතු ය. යම් පුද්ගලයකුට එරෙහිව නඩු තීන්දුවක් දිය යුත්තේත් දැඩුවමක් කළ යුත්තේත් ඔහු එම වරද කිරීමට පෙර පනවා තිබු නීතියකිනි.
- අධිකරණයක දී සාධාරණ නඩු විභාගයක් පවත්වනු ලැබීමට සෑම පුද්ගලයකුට ම ඇති අයිතිවාසිකම තහවුරු විය යුතු ය.
- විත්තිමාවක ඉදිරිපත් කිරීමේ අයිතිවාසිකම ඇති නඩු

විභාගයකින් තීන්දු වනතුරු සැක කරුවෙක්, වරදකරු නොවේ, අහිංසකයෙකියි පූර්ව තිගමනය වේ.

- සැම අවස්ථාවක, සැම පුද්ගලයකුට ම ජීවිතයට, ගේරයට සහ සදාචාර අඛණ්ඩතාවයටත්, මානුෂිකව සලකනු ලැබේමටත් අයිතිවාසිකම අත. මොනයම් අවස්ථාවක දී වුවද කිසිම පුද්ගලයකු වධන්ධනවලට, කුරිරු අමානුෂික පහත් කොට සැලකීමකට ගොදුරු නොකරනු ලැබේය යුතු ය.
- පොදු ප්‍රතිපත්තියට ගරු කරනු ලැබේමේ දී හැර කිසිම පුද්ගලයකුට උපත, ආගම දරුණනය, දේශපාලන මතය හෝ විශ්වාසය මත වෙනස්කමක් නොකළ යුතු ය.
- රජයකට රාජ්‍යාගමක් නොතිබිය යුතු ය. රාජ්‍යයේ අපේක්ෂපාත හාවය සහ ස්වාධීනත්වය සැම ආගමක් කෙරෙහිම සහතික විය යුතු ය.
- ආගම සහ ඇදහිමේ නිදහස සහතික කළ යුතු ය.
- සංනිවේදනයේ, ප්‍රකාශනයේ, ජන මාධ්‍යයේ, සංගම් පැවැත්වීමේ, වැඩ වර්ෂනය කිරීමේ අයිතිවාසිකම ඇතුළුව වෘත්තීය සම්ති පැවැත්වීමේ අයිතිවාසිකම තීතියේ ආකාරයට තහවුරු කළ යුතු ය.
- මනුෂ්‍ය සමාජයේ පදනම වූ පවුල වැඩි දියුණු කිරීම සහ ආරක්ෂා කිරීම රජය විසින් කළ යුතු ය. එමගින් ස්ත්‍රීන්, දරුවන් හා වැඩිහිටියන් ආරක්ෂා කළ යුතු ය.
- රජය විසින් දරුවාගේ අධ්‍යාපන අයිතිවාසිකම සහතික කළ යුතු ය. ප්‍රාථමික අධ්‍යාපනය අනිවාර්ය විය යුතු ය. සැම මට්ටමකම අධ්‍යාපනය සංවිධානය කිරීම හා අධික්ෂණය කිරීම රජයේ වගකීමකි.

- දේපල භාවිතයට, භුක්තියට සහ බැඟැර කිරීමට තීතියෙන් පැවරෙන සහතිකය අයිතිය තමින් හැඳින් වේ. තීතියෙන් නියම කර ඇති ආකාරයට පොදු අවශ්‍ය තාවක් සඳහා හෝ වන්දී ගෙවීමක් සඳහා හැර එම දේපල අයිතිය කිසිම පුද්ගලයකුට ඇති තොකළ යුතුය.
- වෙනත් පුද්ගලයන්ගේ ආරක්ෂාව, නිදහස, පැවැත්ම හෝ දේපල නිමිකම උල්ලාසනය වන ආකාරයට කෙනකුගේ දේපල නිමිකම භාවිත කළ තොහැකි ය.
- සැම පුද්ගලයකුට ම සෞඛ්‍යවත් පරිසරයකට අයිතිවාසිකම තිබේ. පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සැම පුරවැසියකුගේම වගකීඩිකි. පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සහ වැඩි දියුණු කිරීම රජය විසින් සහතික විය යුතු ය.
- සැම පුද්ගලයකුට ම වැඩ කිරීමට අයිතිවාසිකමක්, බැඳීමක් තිබිය යුතු ය.
- තම ආදායමේ ප්‍රමාණයට සැම පුද්ගලයාම සහාය දිය යුතු ය.
- සිතා දේශය ආරක්ෂා කර ගැනීමට සැම පුද්ගලයාම සහාය දිය යුතු ය.
- ආ.තු. ව්‍යවස්ථාව පූර්විකාවේ සඳහන් මෙම අයිතිවාසිකම සැම පුරවැසියකු වෙතම, රජය විසින් සහතික විය යුතු ය.

2005 සංගේධිත 1986 නිකරගුවා දේශපාලන ව්‍යවස්ථාවේ 46 වැනි සහ 181 වැනි ජේද

46 වැනි ජේදය : ජාතික දේශ සීමාව තුළ සැම පුද්ගලයෙක්ම, රාජ්‍යයේ රැකවරණය සහ පිළිගැනීම අතුළ පුද්ගලයට

හිමි සහඟ අයිතිවාසිකම්, සීමා තොකළ ගරුත්වය ඩක්ති විදින්ගේ ය. තවද මානව අයිතිවාසිකම් විශ්ව ප්‍රකාශනය, මිනිසාගේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ඇමරිකන් ප්‍රකාශනය, ආර්ථික, සමාජ සහ සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ එක්සත් ජාතින්ගේ සම්මුතිය, සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ එක්මත් ජාතින්ගේ සම්මුතිය, ඇමරිකන් ප්‍රාන්ත රාජ්‍ය සංවිධානයේ මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ඇමරිකන් ප්‍රකාශනය යනාදියෙහි අන්තර්ගත අයිතිවාසිකම් වලට හිමිකම් කියයි.

181 වැනි ජේදය : රාජ්‍ය විසින් පනවන නීතියක් මගින්, ආදිවාසී ජනතාවන් සහ අත්ලන්තික් වෙරළබඩ ජනතාව සඳහා ස්වපාලන ක්‍රමයක් ඇති කළ යුතු ය. එම ප්‍රතිපාදන අතර, ඔවුන්ගේ පාලන ආයතන, එහි විධායක, ව්‍යවස්ථාපාදක, පළාත් පාලන ආයතන සහ ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් අතර සඛ්‍යතා දැක්වීය යුතු ය. මෙම නීතිය පැනවීමට හෝ සංශෝධනය කිරීමට තුනෙන් දෙකක ජන්ද බලය අවශ්‍ය ය.

අත්ලන්තික් වෙරළබඩ සහ ස්වපාලන ප්‍රදේශයන්හි ස්වභාවික සම්පත් වලින් සාධාරණ ප්‍රයෝගන ගැනීමට ඇතිකර ගන්නා ගිවිසුම් සහ සහන සම්බන්ධ රුපයේ යෝගනා එම ස්වපාලන ආයතන විසින් අනුමත කළ යුතු ය.

අත්ලන්තික් වෙරළ බඩ ආයතන ප්‍රාදේශීය ස්වපාලන ආයතන සාමාජික සහාවන්හි බලය නැතිවිය හැක්කේ නීතියේ සඳහන් ආකාරයට පමණි.

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ටුය

6/5, ලෙයාර්ඩ්ස් පාර, කොළඹ 05

දුරකථන : 011 2370803 / 4

ගැක්ස් : 011 2370801 / 2

වෙබ් අඩවිය : www.cpalanka.org

ඊමේල් : info@cpalanka.org